

En nomineringsprocess för Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden

Förord

Regeringen beslutade den 19 juni 2025 att ge Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att de förslag som lämnats av regeringen i propositionen *Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (prop. 2024/25:165) i fråga om en ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen ska kunna genomföras. Enligt uppdraget ska Domstolsverket i övrigt, i fråga om en ny ledningsform, utgå från de förslag som lämnats i betänkandet *Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (SOU 2023:12).

Domstolsverket har beslutat att dela upp regeringsuppdraget i två delar. Den ena delen avser att reglera Domstolsverkets interna arbete. Den andra delen avser att utarbeta en process som gör det möjligt för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen. Denna rapport omfattar den del av uppdraget som avser utarbetandet av en nomineringsprocess.

Arbetet har drivits av domstolarna själva. Detta har skett på så sätt att Domstolsverket, efter förslag från domstolscheferna i DC-rådet, har förordnat f.d. lagmannen Johan Kvart som uppdragsledare. Till hans förfogande har Domstolsverket förordnat två uppdragsdeltagare, hovrättsassessorn Måns Axné och tf. kammarrättsassessorn Johanna Pellby. DC-rådet har varit styrgrupp för uppdraget.

Målet med uppdraget har varit att ta fram en tydlig och fungerande process som gör det möjligt för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen. Det har även ingått i uppdraget att analysera om processen kan användas i ett nomineringsförfarande när det gäller domarledamöter till Domarnämnden.

Under arbetets gång har samråd skett löpande med domstolscheferna och domstolarna i olika forum. Vidare har samråd skett med företrädare för arbetstagarorganisationer, Sveriges Domareförbund, Domarnämnden, Sveriges advokatsamfund, Arbetsgivarverket och Åklagarmyndigheten.

Härmed överlämnar uppdragsledaren och uppdragsdeltagarna sin rapport. Styrgruppen har ställt sig bakom förslaget i dess helhet. Uppdraget är i och med detta slutfört.

Göteborg den 2 mars 2026

Johan Kvart

Måns Axné

Johanna Pellby

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
1 Bakgrund.....	7
1.1 Uppdraget.....	7
1.2 Domstolsstyrelsens ledning.....	8
1.2.1 En styrelsemyndighet.....	8
1.2.2 Ett nomineringsförfarande	10
1.3 Vissa förändringar gällande Domarnämnden	12
1.4 Domarutredningen 2024	14
1.4.1 Domaransvarsnämnden	14
1.4.2 Förbud mot personunion	15
1.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	15
2 Uppdragets genomförande	17
2.1 Hur arbetet har bedrivits.....	17
2.2 Avgränsningar	17
3 Nominerings- och valförfaranden – en utblick.....	18
3.1 Finland, Danmark och Norge.....	18
3.2 Universitet och högskolor	20
3.3 Andra styrelsemyndigheter	22
3.4 Sveriges advokatsamfund	23
3.5 Svensk kod för bolagsstyrning	25
4 Uppdraget som styrelseledamot.....	28
5 Ett förslag till nomineringsprocess.....	31
5.1 Utgångspunkter	31
5.2 Beredande organ till domstolscheferna	31
5.3 Fyra nomineringskommittéer.....	32
5.4 Hur och när nomineringskommittéerna utses	34
5.5 Nomineringskommittéernas arbete	36
5.5.1 Inledning	36
5.5.2 Det interna arbetet	36
5.5.3 Det externa arbetet.....	38
5.6 Medarbetarnas tillfälle att yttra sig	40
5.7 Nomineringskommittéernas förslag till domstolscheferna.....	42
5.8 Domstolschefernas förslag till regeringen	43
5.9 Domarnämnden.....	43
6 Konsekvensanalys	45
6.1 Kanslistöd.....	45
6.2 Förvaltningslagen	46

6.3 Offentlighet och sekretess	47
6.4 Personuppgiftsbehandling.....	48
6.5 Något om det första nomineringsförfarandet	49
Bilagor	
1 Uppdragsdirektiv	51
2 Instruktion till domstolarnas nomineringskommittéer	56
3 Tidsplan för den första nomineringsprocessen	61
4 Förslag till formulär på intranätet	63

Sammanfattning

2020 års grundlagskommitté föreslog i betänkandet *Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (SOU 2023:12) ett antal åtgärder för att långsiktigt stärka skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende. Ett centralt inslag i förslagen är att den centrala domstolsadministrativa myndigheten, Domstolsverket, ska ges en mer självständig ställning i förhållande till regeringen, bland annat genom en ändrad ledningsform med en styrelse där en majoritet av ledamöterna ska vara eller ha varit ordinarie domare. För att säkerställa att domstolarna har ett betydande inflytande över styrelsens sammansättning ska regeringen inhämta förslag på ledamöter och ersättare från domstolscheferna. Innan förslag lämnas till regeringen ska berörda medarbetare ges tillfälle att yttra sig. Regeringen får som ledamot eller ersättare endast förordna en person som har föreslagits för uppdraget.

Regeringen har i propositionen *Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (prop. 2024/25:165) omhändertagit grundlagskommitténs förslag till grundlagsändringar. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Regeringen har gett Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att reformen ska kunna genomföras. I uppdraget ingår att utarbeta en process som möjliggör för domstolarna att nominera ledamöter och ersättare till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen samt att analysera om processen även kan användas vid nominering av domarledamöter till Domarnämnden. Denna rapport behandlar dessa delar av regeringsuppdraget.

Vår utgångspunkt har varit att föreslå en nomineringsprocess som präglas av transparens och bred förankring inom domstolväsendet, samtidigt som den ska vara effektiv och praktiskt hanterbar.

Förslaget innebär att domstolscheferna ska ges stöd av särskilda nomineringskommittéer. Dessa kommittéer ska fungera som beredande organ och ha i uppgift att identifiera och bereda förslag på lämpliga ledamöter och ersättare till styrelsen. Kommittéernas arbete ska präglas av enhetlighet och samordning. Fyra nomineringskommittéer föreslås: en för de två platser som är förbehållna domstolsanställda som inte är ordinarie domare, en för tingsrättsplatsen, en för förvaltningsrättsplatsen samt en gemensam för hovrätts- och kammarrättsplatserna. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen föreslås nominera ledamöter och ersättare inom sig utan stöd av någon nomineringskommitté.

Vi föreslår att domstolscheferna genom befintliga domstolschefsgupper (DC-grupperna) utser nomineringskommittéernas ledamöter.

Samtliga anställda vid allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol ska ha möjlighet att nominera personer till styrelsen. Berörda medarbetare ska också ges tillfälle att yttra sig över kandidaterna i ett tidigt skede av processen. Varje domstolschef ansvarar för att samla in och sammanställa medarbetarnas synpunkter på den egna domstolen.

Nomineringskommittéerna ska i sitt arbete samråda med berörda domstolschefer, andra aktiva kommittéer, Domstolsstyrelsen, Domarnämnden, Sveriges advokatsamfund och Arbetsgivarverket.

Kommittéerna ska även höra arbetstagarorganisationer och, när det gäller domarledamöter, Sveriges Domareförbund.

Varje kommitté ska lämna ett slutligt förslag till berörda domstolschefer motsvarande det antal ledamöter och ersättare som ska föreslås till regeringen. Domstolscheferna bör följa kommittéernas ställningstaganden när de i sin tur föreslår ledamöter och ersättare för regeringen.

Den föreslagna processen bedöms även kunna tillämpas vid nominering av domarledamöter till Domarnämnden, med nödvändiga anpassningar utifrån nämndens sammansättning och uppdrag.

1 Bakgrund

1.1 Uppdraget

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda formerna för ändring av grundlag och behovet av att ytterligare stärka skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt. Kommittén, som antog namnet 2020 års grundlagskommitté (Ju 2020:04), lämnade i mars 2023 slutbetänkandet *Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (SOU 2023:12).

Grundlagskommittén¹ föreslår bland annat att den centrala domstolsadministrativa myndigheten, det som i dag är Domstolsverket, ska ges en mer självständig ställning i förhållande till regeringen. Detta föreslås ske genom att regeringens möjligheter att styra verksamheten begränsas på olika sätt. Ett av förslagen avser myndighetens ledningsform. Grundlagskommittén föreslår att myndigheten ska ledas av en styrelse i vilken en majoritet av ledamöterna ska vara eller ha varit ordinarie domare, och att styrelsen ska utse myndighetens chef. För att markera den förändring som förslagen innebär bör myndigheten enligt grundlagskommittén ges ett nytt namn, *Domstolsstyrelsen*². Vidare föreslår grundlagskommittén vissa förändringar när det gäller Domarnämnden och förfarandet för utnämning av ordinarie domare.

Regeringen beslutade den 24 april 2025 propositionen *Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende* (prop. 2024/25:165), i vilken regeringen omhändertar grundlagskommitténs förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. När det gäller den centrala domstolsadministrationen och Domarnämnden överensstämmer regeringens förslag i allt väsentligt med grundlagskommitténs. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2027. Grundlagskommitténs förslag avseende andra författningar än grundlag bereds vidare i Regeringskansliet.

Den 19 juni 2025 gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att de förslag som lämnats i nämnda proposition, i fråga om en ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen, ska kunna genomföras.³ I uppdraget ingår bland annat att utarbeta en process som möjliggör för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen. Det ingår även i uppdraget att analysera om processen kan användas i ett nomineringsförfarande avseende domarledamöter till Domarnämnden. Denna rapport behandlar de nu nämnda delarna av regeringsuppdraget.

Av regeringsuppdraget framgår att Domstolsverket vid genomförandet av uppdraget ska utgå från de förslag som regeringen lämnat i propositionen och i övrigt, i fråga om en ny ledningsform, från grundlagskommitténs förslag. Vidare framgår att Domstolsverket i utarbetandet av en nomineringsprocess ska inhämta och särskilt beakta synpunkter från

¹ Med grundlagskommittén avses i denna rapport 2020 års grundlagskommitté.

² Vid avlämnandet av denna rapport finns ännu inget formellt beslut om att Domstolsverket ska byta namn till Domstolsstyrelsen. Vi har dock valt att använda det föreslagna namnet i rapporten.

³ Regeringsbeslut den 19 juni 2025, Ju2025/01416.

domstolarna. Utgångspunkten för Domstolsverkets uppdrag är att myndighetens befintliga förvaltningsuppgifter ska vara oförändrade och att uppgifterna ska utföras med bibehållen effektivitet och kvalitet samt inom befintliga ekonomiska ramar.

I detta kapitel presenteras de förslag och uttalanden i propositionen och grundlagskommitténs betänkande som utgör utgångspunkterna för vårt uppdrag. Vidare berörs betänkandet *Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende* (SOU 2025:56) i de delar det har bäring på uppdraget.

1.2 Domstolsstyrelsens ledning

1.2.1 En styrelsemyndighet

För att långsiktigt stärka skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende föreslås i propositionen ändringar i regeringsformen. Enligt förslaget ska det i regeringsformen anges att det ska finnas en myndighet som ansvarar för administrationen av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar och att den myndigheten ska ledas av en styrelse, i vilken en majoritet av ledamöterna ska vara eller ha varit ordinarie domare. Den nya bestämmelsen föreslås ha följande lydelse.

11 kap. 15 § regeringsformen

För administrationen av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar finns en särskild förvaltningsmyndighet som leds av en styrelse, där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare. Förvaltningsmyndighetens chef anställs av styrelsen.

Grundläggande bestämmelser om förvaltningsmyndighetens uppdrag och ledning, i andra hänseenden än som berörs i denna regeringsform, meddelas i lag.

Förslaget innebär alltså att existensen av en central domstolsadministrativ myndighet grundlagsskyddas. Vidare grundlagsfästs att myndigheten ska ledas av en styrelse, att styrelsen ska ha en domarmajoritet och att det är styrelsen som ska anställa myndighetens chef. Det lagkrav som ställs upp i andra stycket omfattar bland annat bestämmelser om hur styrelsen utses och ska vara sammansatt samt de övergripande formerna för nominering av ledamöter till styrelsen.⁴

När det gäller bestämmelser om myndighetens (Domstolsstyrelsens) uppdrag och ledning i andra hänseenden än som berörs i regeringsformen, föreslår grundlagskommittén att de bestämmelserna samlas i ett eget kapitel i en ny lag, *lagen om domstolar och domare*.⁵ De bestämmelser som avser styrelsens sammansättning föreslås ha följande lydelse.

⁴ Prop. 2024/25:165 s. 134.

⁵ I SOU 2025:56 föreslås en annan struktur i lagen om domstolar och domare än den som föreslås av grundlagskommittén. Vi kommer i denna rapport genomgående använda den struktur som används i SOU 2025:56.

3 kap. 4 § lagen om domstolar och domare

Domstolsstyrelsen leds av en styrelse bestående av nio ledamöter. Av dessa ska

- 1. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen,*
- 2. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i hovrätt,*
- 3. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i kammarrätt,*
- 4. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i tingsrätt,*
- 5. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i förvaltningsrätt,*
- 6. två ledamöter vara anställda i en allmän domstol eller en allmän förvaltningsdomstol utan att vara ordinarie domare,*
- 7. en ledamot vara advokat, och*
- 8. en ledamot ha kunskap om och tidigare erfarenhet av frågor om styrning och ledning inom offentlig förvaltning.*

För varje ledamot ska det finnas en personlig ersättare.

3 kap. 5 § lagen om domstolar och domare

Ledamöter och ersättare förordnas av regeringen för en tid om sex år.

Som ledamot eller ersättare får regeringen endast förordna en person som har föreslagits enligt 7 §.

Enligt förslaget ska alltså styrelsen bestå av nio ledamöter, varav fem ska vara eller ha varit ordinarie domare i ett angivet domstolsslag och i en angiven instans. Vidare ska två ledamöter vara anställda i allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol utan att vara ordinarie domare, till exempel domstolshandläggare, administrativ personal, föredragande eller beredningsjurister. De återstående två ledamöterna ska vara verksamma utanför domstolväsendet. Av dessa ska en vara advokat samt en ha kunskap om och tidigare erfarenhet av frågor om styrning och ledning inom offentlig förvaltning.

Avseende sammansättningen av domarledamöter finns det enligt grundlagskommittén ett värde i att domare med kunskap om och erfarenhet från de olika domstolsslagen och instanserna ingår i styrelsen. En ledamot bör dock inte ses som enbart företrädare för en viss domstol. Syftet är i stället att ledamöterna ska kunna tillföra styrelsen en bred kompetens när det gäller domstolsarbete och domstolsverksamheten i stort. Vidare övervägde grundlagskommittén om det av lagstiftningen bör framgå att vissa av domarledamöterna ska vara domstolschefer, till exempel genom att det i lag anges ett högsta eller lägsta antal domstolschefer i styrelsen. Ett skäl för en sådan ordning skulle enligt kommittén kunna vara att det säkerställer att det alltid finns domare med erfarenhet av domstolsledning i styrelsen. Med hänvisning till att det inte kan uteslutas att en sådan reglering skulle kunna leda till vissa praktiska problem, till exempel om en domstolschef som ingår i styrelsen går i pension, anser kommittén dock att det inte bör införas något

sådant formellt lagkrav. Enligt kommittén får det i stället förutsättas att domstolarnas interna nomineringsprocess genomförs på ett sådant sätt att det bland domarledamöterna finns personer med erfarenhet och kompetens av domstolsledning.⁶

Som framgår av den föreslagna lagtexten är det regeringen som ska förordna ledamöter och ersättare i styrelsen. De krav som ställs på ledamöterna ska tillämpas på motsvarande sätt på ersättarna. Om exempelvis en ordinarie ledamot är eller har varit ordinarie domare i tingsrätt ska ersättaren för honom eller henne ha motsvarande kompetens.⁷

Det följer av 3 kap. 5 § lagen om domstolar och domare att regeringens handlingsutrymme är begränsat såtillvida att regeringen är förhindrad att förordna en person som inte har föreslagits för uppdraget enligt det förfarande som beskrivs i 7 § samma kapitel. Den bestämmelsen behandlas i nästföljande avsnitt.

1.2.2 Ett nomineringsförfarande

För att säkerställa att domstolarna får ett betydande inflytande över styrelsens sammansättning föreslår grundlagskommittén, när det gäller domstolsledamöterna, att det införs en skyldighet för regeringen att inhämta förslag på lämpliga kandidater från domstolscheferna. Bestämmelsen i lagen om domstolar och domare som ska reglera formerna för detta förfarande föreslås ha följande lydelse.

3 kap. 7 § lagen om domstolar och domare

Innan regeringen förordnar en ledamot eller ersättare i styrelsen ska den inhämta förslag från

- 1. ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen när det gäller en ledamot eller ersättare från dessa domstolar,*
- 2. hovrättspresidenterna när det gäller en ledamot eller ersättare från hovrätterna,*
- 3. kammarrättspresidenterna när det gäller en ledamot eller ersättare från kammarrätterna,*
- 4. tingsrättslagmännen när det gäller en ledamot eller ersättare från tingsrätterna,*
- 5. förvaltningsrättslagmännen när det gäller en ledamot eller ersättare från förvaltningsrätterna,*
- 6. domstolscheferna för de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna när det gäller en ledamot eller ersättare som är anställd i någon av dessa domstolar utan att vara ordinarie domare,*
- 7. Sveriges advokatsamfund när det gäller en ledamot eller ersättare som ska vara advokat, och*

⁶ SOU 2023:12 s. 334 f.

⁷ SOU 2023:12 s. 566.

8. Arbetsgivarverket när det gäller en ledamot eller ersättare som ska ha kunskap om och tidigare erfarenhet av styrning och ledning inom offentlig förvaltning.

Innan förslag lämnas enligt första stycket 1–5 ska de ordinarie domarna i de berörda domstolarna ges tillfälle att yttra sig. Innan förslag lämnas enligt första stycket 6 ska de andra anställda i domstolarna ges tillfälle att yttra sig.

För varje uppdrag som ledamot eller ersättare ska två personer föreslås.

När det gäller domstolsledamöterna läggs uppgiften att lämna förslag på de berörda domstolscheferna. Regleringen innebär att det är de utpekade domstolschefernas ansvar att tillsammans ta fram ett gemensamt förslag till regeringen.⁸

Om en domarledamot byter anställning under sin tid i styrelsen innebär inte det någon förändring när det gäller ansvaret för nomineringarna. Om exempelvis en hovrättsdomare som har nominerats av hovrätterna senare får en anställning som justitieråd, är det fortfarande hovrättspresidenterna som ska lämna förslag på nya kandidater när ledamotens förordnande löper ut.⁹

Innan domstolscheferna lämnar sina förslag till regeringen ska ordinarie domare i de berörda domstolarna eller, när det är aktuellt, andra anställda i domstolarna ges tillfälle att yttra sig. Enligt grundlagskommittén kan det bidra till att ge styrelsen en bredare förankring i domstolsverksamheten. Det skapar även förutsättningar för att det bland de föreslagna kandidaterna finns personer med olika bakgrund och kompetens. En liknande ordning tillämpas bland annat i Finland.¹⁰ Det är ytterst domstolscheferna som ansvarar för att berörda medarbetare har getts tillfälle att yttra sig innan ett förslag lämnas till regeringen.¹¹

För varje ledigt uppdrag som ledamot eller ersättare ska förslag lämnas på två personer. Det innebär att om en ordinarie ledamot och en personlig ersättare ska utses, ska två personer föreslås för uppdraget som ordinarie ledamot och två andra personer för uppdraget som ersättare. Det bör bland de föreslagna personerna finnas både kvinnor och män. Grundlagskommittén framhåller att regeringen med denna ordning kommer att kunna ta viss hänsyn till styrelsens sammansättning och ett eventuellt behov av särskild representation eller kompetens. Att regeringen kan välja mellan olika nominerade kandidater tydliggör även att det ytterst är regeringen som utser styrelsen. Som framgått är regeringen dock förhindrad att som ledamot eller ersättare förordna en person som inte har föreslagits för uppdraget. Eftersom förslagsorganen föreslås nominera två kandidater per ledigt uppdrag bör det enligt grundlagskommittén alltid finnas ett tillräckligt stort urval för att tillsättning ska kunna ske.¹²

När det sedan gäller frågan hur domstolarnas nomineringsförfarande rent praktiskt ska utformas kommer grundlagskommittén fram till att det

⁸ SOU 2023:12 s. 567.

⁹ SOU 2023:12 s. 343.

¹⁰ SOU 2023:12 s. 343.

¹¹ SOU 2023:12 s. 568.

¹² SOU 2023:12 s. 348.

framstår som relativt komplicerat att i lag slå fast närmare regler för hur domstolarnas interna process ska gå till.¹³ Grundlagskommitténs förslag innebär att det i lag slås fast vilka som är ansvariga för att lämna förslag till regeringen och att berörda medarbetare ska ges tillfälle att yttra sig innan förslagen lämnas. I övrigt överlåter grundlagskommittén till Domstolsstyrelsen att besluta om närmare anvisningar för hur domstolarnas nomineringsförfarande ska genomföras. Vad gäller det förhållandet att det inte finns några närmare regler eller anvisningar fastställda den första gången en styrelse ska utses, anför grundlagskommittén att det får antas att domstolarna och domstolscheferna kan hitta lämpliga former för samarbete och samråd för att tillgodose att även det första nomineringsförfarandet kan genomföras på ett välfungerande sätt.¹⁴

1.3 Vissa förändringar gällande Domarnämnden

Som ytterligare ett led i att stärka skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt föreslår regeringen i propositionen att det i 11 kap. 6 § regeringsformen ska anges att ordinarie domare utnämns av regeringen efter förslag av ett särskilt organ, där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare. Det förslagsorgan som avses är Domarnämnden. I övrigt föreslås Domarnämndens verksamhet regleras i 4 kap. lagen om domstolar och domare. Som en konsekvens föreslås att den nuvarande lagen om utnämning av ordinarie domare upphävs.

Vidare föreslår grundlagskommittén vissa förändringar när det gäller Domarnämndens sammansättning. De bestämmelser i lagen om domstolar och domare i vilka sammansättningen ska anges föreslås ha följande lydelse.

4 kap. 2 § lagen om domstolar och domare

Nämnden består av nio ledamöter. Av dessa ska

- 1. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen,*
- 2. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i hovrätt,*
- 3. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i kammarrätt,*
- 4. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i tingsrätt,*
- 5. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare i förvaltningsrätt,*
- 6. en ledamot vara advokat,*
- 7. en ledamot vara jurist verksam utanför domstolsväsendet, och*
- 8. två ledamöter representera allmänheten.*

För varje ledamot ska det finnas en personlig ersättare.

¹³ SOU 2023:12 s. 343 f.

¹⁴ SOU 2023:12 s. 345.

4 kap. 3 § lagen om domstolar och domare

Ledamöter och ersättare utses för en tid om fyra år. Ledamöter och ersättare som representerar allmänheten väljs av riksdagen. Övriga ledamöter och ersättare förordnas av regeringen.

Som ledamot eller ersättare får regeringen endast förordna en person som har föreslagits enligt 5 §.

En ändring i förhållande till dagens reglering är att det i lag ska anges vilka domstolar som domarledamöterna ska vara eller ha varit anställda i. Med dagens reglering finns det inget formellt hinder mot att regeringen förordnar samtliga domarledamöter från en och samma domstol eller från endast ett domstolsslag.¹⁵ Ändringsförslaget motsvarar den ordning som föreslås gälla för domarledamöterna i Domstolsstyrelsens styrelse. Det ska fortsatt vara regeringen som förordnar ledamöterna och ersättarna i nämnden, med undantag för de två ledamöter och ersättare som ska representera allmänheten. Regeringen föreslås dock vara förhindrad att som ledamot eller ersättare i nämnden förordna en person som inte har föreslagits för uppdraget enligt det förfarande som beskrivs i 5 § samma kapitel. Den bestämmelsen föreslås ha följande lydelse.

4 kap. 5 § lagen om domstolar och domare

Innan regeringen förordnar en ledamot eller ersättare i nämnden ska den inhämta förslag från

- 1. ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen när det gäller en ledamot eller ersättare från dessa domstolar,*
- 2. hovrättspresidenterna när det gäller en ledamot eller ersättare från hovrätterna,*
- 3. kammarrättspresidenterna när det gäller en ledamot eller ersättare från kammarrätterna,*
- 4. tingsrättslagmännen när det gäller en ledamot eller ersättare från tingsrätterna,*
- 5. förvaltningsrättslagmännen när det gäller en ledamot eller ersättare från förvaltningsrätterna,*
- 6. Sveriges advokatsamfund när det gäller en ledamot eller ersättare som ska vara advokat, och*
- 7. Arbetsgivarverket när det gäller en ledamot eller ersättare som ska vara jurist verksam utanför domstolsväsendet.*

Innan förslag lämnas enligt första stycket 1–5 ska de ordinarie domarna i de berörda domstolarna ges tillfälle att yttra sig. De personer som föreslås av Sveriges advokatsamfund och Arbetsgivarverket bör ha kunskap om och erfarenhet av rekryteringsfrågor och andra arbetsgivarfrågor.

¹⁵ Jfr 4 § första stycket lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare.

För varje uppdrag som ledamot eller ersättare ska två personer föreslås.

Bestämmelsen reglerar formerna för att nominera ledamöter och ersättare till Domarnämnden. Vad avser nomineringsförfarandet motsvarar förslaget i allt väsentligt den ordning som har föreslagits för Domstolsstyrelsens styrelse. Även i den nu angivna bestämmelsen anges det att regeringen ska inhämta förslag på domarledamöter från de berörda domstolscheferna, och att de ordinarie domarna vid de aktuella domstolarna ska ges tillfälle att yttra sig innan förslag lämnas.¹⁶

1.4 Domarutredningen 2024

1.4.1 Domaransvarsnämnden

I betänkandet *Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende* (SOU 2025:56) föreslås att en ny myndighet med uppgift att pröva frågor om ordinarie domares rättsställning, *Domaransvarsnämnden*, inrättas. Bestämmelser som rör Domaransvarsnämndens verksamhet föreslås föras in i lagen om domstolar och domare. De bestämmelser i vilka det ska anges vilken sammansättning nämnden ska ha och hur ledamöterna ska utses föreslås ha följande lydelse.

5 kap. 2 § lagen om domstolar och domare

Nämnden består av fem ledamöter. Av dessa ska

- 1. ordföranden vara eller ha varit president i hovrätt eller kammarrätt,*
- 2. vice ordföranden vara eller ha varit lagman i tingsrätt eller förvaltningsrätt,*
- 3. en ledamot vara eller ha varit ordinarie domare utan befattning som domstolschef,*
- 4. en ledamot vara advokat, och*
- 5. en ledamot vara jurist verksam utanför domstolsväsendet.*

För varje ledamot ska det finnas en personlig ersättare.

5 kap. 3 § lagen om domstolar och domare

Ledamöter och ersättare förordnas av regeringen för en tid om fyra år. Innan regeringen utser en ledamot eller ersättare ska den inhämta förslag från Domstolsstyrelsen. För varje uppdrag som ledamot eller ersättare ska två personer föreslås.

Som ledamot eller ersättare får regeringen endast förordna en person som har föreslagits av Domstolsstyrelsen.

¹⁶ För en närmare beskrivning och motivering, se SOU 2023:12 s. 388–391 och s. 560–562.

Enligt förslaget ska alltså regeringen förordna ledamöter och ersättare i Domaransvarsnämnden. Förordnandena ska föregås av ett nomineringsförfarande där regeringen inhämtar förslag från Domstolsstyrelsens styrelse. Regeringen får till ledamot eller ersättare endast förordna en person som Domstolsstyrelsen har föreslagit. Däremot är regeringen inte bunden av hur Domstolsstyrelsen har rangordnat de föreslagna personerna.¹⁷

1.4.2 Förbud mot personunion

Domarutredningen 2024 föreslår att samma person inte samtidigt ska få vara ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse, Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Detta ska anges i bestämmelser i de kapitel i lagen om domstolar och domare som ska reglera respektive organs verksamhet. Nedan återges den föreslagna bestämmelse som ska avse Domstolsstyrelsens styrelse och som ska slå fast ett förbud mot att sitta på dubbla stolar i dessa organ. Bestämmelsen innehåller även ett förbud mot att inneha vissa andra anställningar och uppdrag. Motsvarande bestämmelse föreslås alltså införas även för Domarnämnden och Domaransvarsnämnden, såvitt avser första stycket.

3 kap. 6 § lagen om domstolar och domare

En ledamot eller ersättare i styrelsen får inte samtidigt vara ledamot eller ersättare i Domarnämnden eller Domaransvarsnämnden, riksdagsledamot, statsråd, anställd i riksdagen, anställd i Regeringskansliet, anställd på central nivå i ett politiskt parti eller inneha annan anställning eller annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget.

Den som har varit ledamot i styrelsen får inte utses som styrelseledamot tidigare än fem år efter det att uppdraget upphörde.

Syftet med regleringen är att undvika att ansvaret för de frågor som är centrala för domstolarnas och domarnas oberoende koncentreras till ett fåtal personer. Ordningen kan också göra det svårare för en framtida regering eller riksdag att öka inflytandet över domstolsväsendet.¹⁸

1.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen som behandlas i prop. 2024/25:165 föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Merparten av de ändringar som grundlagskommittén föreslår på lagnivå föreslås också träda i kraft den 1 april 2027. Vissa av bestämmelserna i lagen om domstolar och domare föreslås dock träda i kraft den 1 januari 2027. Det gäller de bestämmelser i vilka frågor om sammansättningen samt formerna för att utse ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden ska regleras. Detta tidigare ikraftträdande syftar till att skapa förutsättningar för att nomineringsförfarandena ska kunna

¹⁷ SOU 2025:56 s. 643.

¹⁸ SOU 2025:56 s. 555 med hänvisning.

genomföras samt att ledamöterna och ersättarna ska kunna tillträda senast i samband med att de övriga bestämmelserna träder i kraft den 1 april 2027.¹⁹

Enligt de övergångsbestämmelser till lagen om domstolar och domare som grundlagskommittén föreslår ska följande gälla.²⁰ Ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden ska utses så fort som möjligt efter ikraftträdandet den 1 januari 2027.

Den första gången ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse utses ska tre ledamöter förordnas för en tid om sex år, tre ledamöter för en tid om fem år och tre ledamöter för en tid om fyra år. Ersättarna ska förordnas för motsvarande perioder. Till dess ledamöterna och ersättarna har tillträtt äger äldre föreskrifter om vem som utövar myndighetens ledning fortsatt giltighet, dock längst till och med den 31 mars 2027.

Den första gången ledamöter och ersättare i Domarnämnden utses med tillämpning av lagen om domstolar och domare ska tre ledamöter utses för en tid om fyra år, tre ledamöter för en tid om tre år och tre ledamöter för en tid om två år. Ersättarna ska utses för motsvarande perioder. En ledamot eller ersättare som har utsetts med tillämpning av äldre föreskrifter och vars förordnande fortfarande gäller får kvarstå i samma befattning till dess de nya ledamöterna och ersättarna har tillträtt, dock längst till och med den 31 mars 2027.

Vad avser Domaransvarsnämnden föreslår Domarutredningen 2024 på motsvarande sätt att merparten av författningsändringarna ska träda i kraft den 1 april 2027, men att förslagen i fråga om nämndens sammansättning och formerna för att utse dess ledamöter och ersättare ska träda i kraft den 1 januari 2027. Det korresponderar alltså med vad grundlagskommittén har föreslagit i fråga om Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden.²¹

Enligt en av de föreslagna övergångsbestämmelserna till lagen om domstolar och domare ska följande gälla för Domaransvarsnämnden. Ledamöter och ersättare i nämnden ska utses så fort som möjligt efter den 1 januari 2027. Den första gången ledamöter och ersättare i nämnden utses ska två ledamöter utses för en tid om fyra år, två ledamöter för en tid om tre år och en ledamot för en tid om två år. Ersättarna ska utses för motsvarande perioder.²²

¹⁹ SOU 2023:12 s. 533 f.

²⁰ SOU 2023:12 s. 534 f. och 570 f.

²¹ SOU 2025:56 s. 579 f.

²² SOU 2025:56 s. 713.

2 Uppdragets genomförande

2.1 Hur arbetet har bedrivits

Arbetet har bedrivits i nära samverkan med domstolarna²³. Vi har haft fem möten med styrgruppen för uppdraget, DC-rådet, och deltagit i samtliga DC-grupperns möten vid två tillfällen. Som ett led i att förankra vårt uppdrag och arbete har vi även tagit initiativ till ett antal informationsträffar för medarbetare på domstolarna. På informationsträffarna har vi presenterat vårt uppdrag och inhämtat synpunkter.

Vi har hållit totalt 13 fysiska träffar på olika domstolar som främst riktat sig till ordinarie domare. Det har vid varje tillfälle funnits möjlighet för de inbjudna att närvara digitalt. De fysiska informationsträffarna har varit förlagda på ett sådant sätt att vi har besökt samtliga hovrätters och kammarrätters domkretsar. Vi har även hållit två digitala informationsträffar som riktat sig till domstolsanställda som inte är ordinarie domare, och det har funnits möjlighet att ta del av en inspelad version i efterhand. I syfte att ytterligare synliggöra vårt uppdrag och arbete har vi publicerat information och nyheter på domstolarnas gemensamma intranät. Vi har även haft en egen sida på intranätet med information om uppdraget och kontaktuppgifter till arbetsgruppen med en upplysning om att det har funnits möjlighet att löpande ställa frågor och lämna synpunkter.

Som ett led i kunskapsinhämtningen har vi haft kontakt med de centrala domstolsadministrationerna i Finland, Danmark och Norge, ett antal universitet och högskolor samt vissa styrelsemyndigheter.

Vidare har vi samrått med företrädare för Saco-S Domstol, Fackförbundet ST, Sveriges Domareförbund, Domarnämnden, Åklagarmyndigheten, Sveriges advokatsamfund och Arbetsgivarverket. Service- och kommunikationsfacket (Seko) har beretts tillfälle att samråda med arbetsgruppen men valt att avstå.

2.2 Avgränsningar

Målet med uppdraget har styrts vilka frågor vi analyserat och tagit ställning till. Frågor som rör exempelvis styrelsens arbetsformer, dess ansvar och andra närliggande frågor som är kopplade till den kommande styrelsens arbete har vi berört endast i den utsträckning vi bedömt att de är av betydelse för vårt uppdrag att föreslå en nomineringsprocess. Vi har inte behandlat frågor som omfattas av uppdraget avseende Domstolsverkets interna förändringar. Däremot har vi haft löpande kontakt och regelbundna avstämningar med den arbetsgruppen.

Inom ramen för uppdraget har vi endast haft möjlighet att beakta material som offentliggjorts före den 23 februari 2026.

²³ Med begreppet domstol avses i denna rapport de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna.

3 Nominerings- och valförfaranden – en utblick

3.1 Finland, Danmark och Norge

Gemensamt för de centrala domstolsadministrativa myndigheterna i Finland, Danmark och Norge är att de leds av en styrelse. Det förekommer dock vissa skillnader i fråga om hur styrelserna utses och är sammansatta. Nedan följer en övergripande redogörelse för förfarandet i respektive land.

Finland

Sedan 2020 ligger ansvaret för den centrala domstolsadministrationen i Finland på Domstolsverket. Domstolsverkets högsta beslutande organ kallas direktionen och består av åtta ledamöter. Det följer av lag att sex av ledamöterna ska vara domare, varav en från Högsta domstolen, en från Högsta förvaltningsdomstolen, en från hovrätt, en från tingsrätt, en från förvaltningsdomstol och en från någon av specialdomstolarna. Utöver dessa domarledamöter består styrelsen av en ledamot som tillhör domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap om ledning inom den offentliga förvaltningen. En av domarledamöterna ska vara chefsdomare vid hovrätt eller tingsrätt och en ska vara chefsdomare vid förvaltningsdomstol eller specialdomstol. Direktionen tillsätts av regeringen för fem år i taget utifrån den grupp av kandidater som har nominerats.²⁴

Domarna från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen nomineras av respektive domstol inom sig. Övriga domstolsföreträdare nomineras av chefsdomarna vid de lägre domstolsinstanserna efter att de har hört arbetstagarorganisationerna. Chefsdomarna ska nominera dubbelt så många kandidater som det antal ledamöter och ersättare som ska tillsättas. Det är regeringen som förklarar uppdragen som ledamot i direktionen lediga att sökas och begär kandidatnomineringar.²⁵ I direktionens sammansättning ska det tas hänsyn till kravet i 4 a § (657/2021) i den finska lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986). Till varje uppdrag ska det så långt möjligt föreslås både en kvinna och en man.

Utöver dessa övergripande bestämmelser är nomineringsförfarandet inte formaliserat i Finland. Ledamöter till direktionen har hittills föreslagits och förordnats vid endast två tillfällen. Nomineringsprocessen har i praktiken genomförts på i huvudsak följande sätt vid dessa tillfällen. Nomineringen av kandidater från underrätterna har utgått från ett renodlat ansökningsförfarande. Den som uppfyller lagens kvalifikationskrav har varit behörig att lämna in en fritt formulerad ansökan till Domstolsverket. När ansökningstiden gått ut har domstolscheferna sammanträtt och samrått sinsemellan. Därefter har de hört de arbetstagarorganisationer som företräder domare respektive de övriga anställda, samt Finlands domareförbund. Utifrån ansökningarna har domstolscheferna därefter tagit ställning till och bestämt vilka kandidater som ska nomineras. Nomineringarna har sedan lämnats till regeringen. Domstolscheferna har rangordnat kandidaterna. Nomineringsarbetet har skötts av domstolscheferna själva utan stöd av något organ såsom valberedning eller nomineringskommitté. Däremot finns det etablerade samarbetsformer mellan domstolscheferna vilka har använts

²⁴ 19 a kap. 7 § finska domstolslagen (673/2016).

²⁵ 19 a kap. 8 § finska domstolslagen (673/2016).

bland annat för initiering och samordning av samråd.²⁶ Det kan i sammanhanget noteras att det i Finland finns betydligt färre domstolar än i Sverige.

Danmark

Den nuvarande danska centrala domstolsadministrationen, Domstolsstyrelsen, inrättades 1999. Domstolsstyrelsens högsta ledning utgörs av en styrelse som består av tolv ledamöter. Ledamöterna förordnas av justitieministern för en tidsperiod om fyra år med möjlighet till förlängning. Styrelsen utses och är sammansatt på följande sätt. En ledamot ska vara domare i och nomineras av Højesteret. Två ledamöter ska vara domare i landsrett och nomineras av respektive landsrett. En ledamot ska vara president i en byret och nomineras av byrets presidenternas kollegium. Vidare ska två ledamöter vara domare i byret och nomineras av den danska domarföreningen. I styrelsen ska det även ingå en representant för den övriga akademiska personalen vid domstolarna som nomineras av Dommerfuldmægtigforeningen²⁷ och två ledamöter som ska representera den administrativa personalen vid domstolarna och nomineras av fackförbunden. Det ska i styrelsen också ingå en advokat som nomineras av det danska advokatsamfundet. De resterande två ledamöterna ska ha särskilda insikter om ledarskap och samhällsförhållanden. De nomineras av Beskæftigelsesrådet²⁸ respektive Rektorkollegiet^{29,30}

Justitieministern har, efter samråd med fackförbund och den danska domarföreningen, fastställt riktlinjer vad gäller förfarandet för att nominera de två ledamöterna från byrätterna och de tre ledamöter som företräder den övriga domstolspersonalen.³¹ Av riktlinjerna följer bland annat följande. De personer som ska nomineras till styrelsen ska väljas av och bland den personalgrupp som den berörda organisationen representerar. Även anställda som inte är medlemmar i organisationen har möjlighet att kandidera och att rösta. Det är organisationernas styrelser som ansvarar för det praktiska arbetet med att samla kandidater, genomföra valet och meddela nomineringen av ledamöter och ersättare till Justitsministeriet. Det åligger organisationernas styrelser att bjuda in alla behöriga personer inom relevant personalgrupp att inkomma med sina kandidaturer inom en viss tidsfrist, vilken inte får vara kortare än fyra veckor. En nominering som kandidat ska i första hand gälla posten som ledamot i styrelsen och i andra hand posten som ersättare. Det är alltså inte möjligt att kandidera till enbart uppdraget som ledamot eller ersättare, dock med undantag för situationer där endast en ersättarpost är tillgänglig. Om berörd styrelse får in fler än två kandidatförslag (och även under vissa andra förutsättningar) ska nomineringar ske genom ett skriftligt valförfarande. I en sådan situation ska alla röstberättigade ges möjlighet att delta i valet, som kan hållas vid ett årsmöte eller liknande. Den kandidat som samlar flest poäng enligt en viss omröstningsregel nomineras till styrelseledamot. Den kandidat som samlar näst flest

²⁶ Den finska propositionen RP 136/2018 rd, s. 62.

²⁷ En förening för fackligt anslutna domstolsanställda med undantag för ordinarie domare.

²⁸ Översatt ungefär sysselsättningsrådet.

²⁹ Rektorkollegiet är sammansatt av rektorerna vid de danska universiteterna.

³⁰ 4 § i lov om Domsstyrelsen (LBK nr 390 af 25/04/2017).

³¹ Riktlinjer för personalorganisationernas nominering av medlemmar och suppleanter till styrelsen för Domstolsstyrelsen, den 6 oktober 2009 (Justitsministeriet, ärendenummer 2006-030-0070).

poäng nomineras till ersättare. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning. I vissa situationer kan nomineringar ske utan ett valförfarande, till exempel om endast två kandidater, som är överens om vem som ska vara ledamot respektive ersättare, har inkommit med sina kandidaturer och en majoritet av de röstberättigade inte anger att de motsätter sig en sådan fördelning. När proceduren är genomförd lämnas nomineringarna till Justitsministeriet.

Norge

Ansvar för den centrala domstolsadministrationen i Norge ligger sedan 2002 på Domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonens styrelse består av nio ledamöter. Sju av ledamöterna utses av regeringen. Enligt lag ska dessa utgöras av tre domare från de olika instanserna i de allmänna domstolarna, en domare från jordskifteretten, en representant för den övriga domstolspersonalen och två advokater. De resterande två ledamöterna väljs av Stortinget. En styrelseledamot utnämns eller väljs för en tidsperiod om fyra år med möjlighet till förlängning en period.³²

Det finns inte något formaliserat förfarande för att nominera ledamöter till Domstoladministrasjonens styrelse. Det står regeringen fritt att, utifrån det angivna lagkravet, välja vilka personer som ska utses till ledamöter i styrelsen. Det finns dock inget i dagens ordning som hindrar att domstolarna och olika yrkesorganisationer såsom Den Norske Dommerforening³³ och Advokatforeningen lämnar förslag till regeringen.³⁴ En statlig utredning har föreslagit att det ska införas ett mer formaliserat nomineringsförfarande vid utnämning av ledamöter till styrelsen.³⁵ Förslaget liknar det som grundlagskommittén föreslår, där domstolarna själva nominerar kandidater inom ramen för en process som Domstoladministrasjonen beslutar närmare regler om.³⁶

3.2 Universitet och högskolor

Grundlagskommittén överläter till Domstolsstyrelsen att besluta om närmare anvisningar för nomineringsprocessen, och gör i anslutning till det ställningstagandet en jämförelse med den ordning som gäller för universitet och högskolor när en ny ledning ska utses. Kommittén hänvisar i det avseendet till bestämmelserna i 2 kap. 7 a–8 §§ högskoleförordningen (1993:100).³⁷

Nedan beskrivs på ett övergripande sätt de förfaranden som omfattas av nämnda bestämmelser. Framställningen är inte heltäckande.

Som utgångspunkt är styrelsen för en högskola³⁸ sammansatt enligt följande. Styrelsen består av 15 ledamöter. I styrelsen ingår rektor, tre ledamöter som

³² 1 a kap. 33 a § lov om domstolene.

³³ Den norska domarforeningen är en medlemssektion inom Norges Juristforbund och organiserar ordinarie domare vid de allmänna domstolarna.

³⁴ NOU 2020:11 s. 93.

³⁵ NOU 2020:11.

³⁶ NOU 2020:11 s. 97 f.

³⁷ SOU 2023:12 s. 345.

³⁸ Med högskolor avses i detta sammanhang både universitet och högskolor, jfr 1 kap. 2 § högskoleförordningen.

utses av lärarna, tre ledamöter som utses av studenterna och åtta externa ledamöter som utses av regeringen.³⁹

De externa ledamöterna utses efter förslag från två nomineringspersoner, som även ska lämna förslag på ordförande. Nomineringspersonerna utses av regeringen, varav en efter förslag från högskolan. Den person som utses efter förslag från högskolan ska ha god kännedom om den aktuella högskolans verksamhet. Den andra personen ska företräda ett övergripande statligt intresse. Ett förslag till ordförande och externa ledamöter får inte avse någon av nomineringspersonerna för den högskolan. Det förslag som nomineringspersonerna lämnar till regeringen ska föregås av ett samråd inom och utom högskolan och avse personer med kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans uppdrag. I förslaget ska en jämn könsfördelning bland ledamöterna beaktas.⁴⁰ Utöver denna reglering på förordningsnivå finns det sällan någon fastslagen ordning för att utse nomineringspersoner eller för deras arbete. Vid Uppsala universitet framgår det av arbetsordningen att universitetskollegiet – ett organ där det ingår representanter för lärare, övriga anställda och studenter – ska beredas möjlighet att lämna synpunkter på förslag till nomineringsperson.⁴¹

Den redovisade ordningen för att föreslå externa ledamöter gäller de högskolor som staten är huvudman för.⁴² Vid stiftelsehögskolan Högskolan i Jönköping tillämpas en delvis annan process. I stället för två nomineringspersoner utses där en nomineringsgrupp om tre personer med uppgift att lämna förslag på externa ledamöter och ordförande i styrelsen för högskolan. Nomineringsgruppen utses av styrelsen. Anställda och studenter vid högskolan kan inte ingå i nomineringsgruppen och inte heller styrelseledamöter, med undantag för ledamöter som inte avser att kandidera för omval. Ledamöterna i nomineringsgruppen ska ha goda kunskaper om och förståelse för högskoleverksamhet eller annan verksamhet i samhället som är av betydelse för högskolans verksamhet. I sitt arbete ska nomineringsgruppen utgå från högskolans förutsättningar och det behov av kompetens som styrelsen har. Arbetet med att identifiera lämpligt antal externa ledamöter och kompetensbehov till styrelsen ska ske genom dialog med styrelse och rektor samt de intressenter som nomineringsgruppen bedömer lämpliga. De externa ledamöter som gruppen föreslår ska ha kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans utbildnings-, forsknings- och samverkansuppdrag. I arbetet ska nomineringsgruppen beakta det jämställdhetspolitiska målet om en jämn könsfördelning i styrelsen. Vad gäller formerna för nomineringsgruppens arbete ska den arbeta aktivt och hålla sammanträden vid behov. Ordföranden i gruppen är sammankallande. Beslut fattas vid sammanträde och gruppen är beslutsför när ordföranden och ytterligare minst en ledamot är närvarande. Beslut fattas med enkel majoritet och vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Vid sammanträde ska beslutsprotokoll föras. Förslag på ordförande och

³⁹ 2 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) samt 2 kap. 1 och 7 a §§ högskoleförordningen.

⁴⁰ 2 kap. 7 a § tredje stycket och 7 b § högskoleförordningen.

⁴¹ 6 kap. 4 § Uppsala universitets arbetsordning (UFV 2017/95), senast reviderad den 18 juni 2025.

⁴² 1 kap. 1 § högskoleförordningen.

externa ledamöter i styrelsen ska lämnas i god tid till regeringen inför dess beslut.⁴³

Vad gäller lärarnas rätt att utse tre ledamöter i styrelsen får högskolan meddela närmare föreskrifter om valförfarandet.⁴⁴ Det finns inte någon enhetlig process som samtliga högskolor följer. Generellt gäller att ledamöterna utses genom ett omröstningsförfarande i en elektors- eller valförsamling. Församlingen består av lärare som har utsetts genom val bland lärarna, ofta med utgångspunkt från högskolans olika fakulteter. En valberedning utses inom församlingen med uppdrag att avge förslag på nomineringar. Det är därefter församlingen som genom val utser de lärarrepresentanter som ska ingå i högskolans styrelse.⁴⁵

När det sedan gäller processen med att utse rektor anställs han eller hon genom beslut av regeringen efter förslag av styrelsen för högskolan. Innan styrelsen lämnar sitt förslag ska den höra lärarna, övriga anställda och studenterna på det sätt som styrelsen har bestämt. Styrelsen ska så långt möjligt ta fram såväl kvinnliga som manliga kandidater.⁴⁶

Processen med att föreslå rektor inleds vanligtvis drygt ett år innan sittande rektors mandatperiod löper ut genom att en rekryteringsgrupp utses. Gruppens uppdrag är att bereda förslag till rektor. Hur rekryteringsgruppen utses och är sammansatt skiljer sig åt mellan högskolorna. Vid vissa högskolor utses rekryteringsgruppen enbart av högskolans styrelse. Vid andra högskolor är även universitetskollegiet med och utser ledamöter i den gruppen. I ett universitetskollegium ingår representanter för lärare, övriga anställda och studenter som har utsetts genom val. Vid Göteborgs universitet, där rekryteringsgruppen utses enbart av styrelsen, har det inom ramen för en översyn framförts att rekryteringsgruppens arbete upplevs som slutet och utan möjlighet till insyn från annan part än styrelsen.⁴⁷

Hörande av lärare, övriga anställda och studenter sker genom en hörandeförsamling. Vid de högskolor som har universitetskollegium utgör kollegiet hörandeförsamling. Även vid de högskolor där något universitetskollegium inte finns är församlingen sammansatt på i huvudsak motsvarande sätt. I praktiken hörs alltså ett visst antal representanter som har utsetts genom val, ofta på fakultetsnivå, för de aktuella kategorierna.⁴⁸

3.3 Andra styrelsemyndigheter

Vi har undersökt om det finns formaliserade nomineringsförfaranden för att utse ledamöter i andra myndighetsstyrelser.

⁴³ Bestämmelser för Nomineringsgrupp vid Jönköping University (JU 2021/2521-113).

⁴⁴ 2 kap. 7 a § första stycket högskoleförordningen.

⁴⁵ Se till exempel Göteborgs universitets styrdokument V 2018/399, 6 kap. 3 § och 4 kap. 7 § 15 p. Uppsala universitets arbetsordning (UFV 2017/95) jämte föreskrifter för valförsamling vid val av lärarledamöter i konsistoriet (UFV 2022/2293), och avsnitt 2.8 i Lunds universitets arbetsordning (2025/2342).

⁴⁶ 2 kap. 8 § högskoleförordningen.

⁴⁷ Göteborgs universitet, Översyn av rekryteringsprocesserna avseende rektor och prorektor (GU 2023/2547), s. 2 och bilaga E.

⁴⁸ Se till exempel 6 kap. 1 och 2 §§ Uppsala universitets arbetsordning, Göteborgs universitets styrdokument V 2018/322 och avsnitt 2.7 i Lunds universitets arbetsordning (STYR 2025/2342).

I Sverige är förvaltningsmyndigheterna under regeringen organisatoriskt fristående, men styrs av regeringen som ansvarar för myndigheternas verksamhet inför riksdagen. Förvaltningsmyndigheternas uppdrag är bland annat att verkställa regeringens politik och det är vanligtvis regeringen som utser myndigheternas ledning. Frågan vem eller vilka som ska leda en styrelsemyndighet har därför en nära koppling till den verkställande makten. När det gäller styrelsemyndigheter utses styrelsen av regeringen och består av det antal ledamöter som regeringen bestämmer.⁴⁹ De kontakter vi haft med företrädare för vissa styrelsemyndigheter, såsom Skatteverket och Trafikverket, har bekräftat bilden av att det normalt är regeringen som omhändertar hela förfarandet med att utse ledamöter till styrelserna inom ramen för processer som inte är formaliserade.

Ett undantag i sammanhanget är Arbetsgivarverket. Arbetsgivarverket är en arbetsgivarorganisation för statliga arbetsgivare och en förvaltningsmyndighet. Arbetsgivar Kollegiet är Arbetsgivarverkets högsta beslutande organ som består av samtliga chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen och som anställts av regeringen samt övriga ledamöter som regeringen utser. Arbetsgivarverket har också en styrelse som består av högst 15 ledamöter. Det är styrelsen som ska svara för verksamheten i enlighet med arbetsgivar kollegiets beslut. Styrelseledamöterna utses av regeringen efter förslag från kollegiet.⁵⁰

Av Arbetsgivar kollegiets stadgar framgår att det ska finnas en valberedning som består av fem ledamöter ur arbetsgivar kollegiet, varav en utses till ordförande.⁵¹ Valberedningen ska bland annat lämna förslag på ledamöter inklusive ordförande och vice ordförande i styrelsen. Val av valberedning förrättas på arbetsgivar kollegiets årsmöte. En jämn könsfördelning i valberedningen ska eftersträvas. I sitt arbete med att föreslå ledamöter i styrelsen ska valberedningen sträva efter en sammansättning av styrelsen som återspeglar de olikheter som förekommer mellan Arbetsgivarverkets medlemmar i fråga om antal anställda, sektorstillhörighet och geografisk hemvist. Vidare ska en jämn könsfördelning i styrelsen eftersträvas. Utöver dessa skrivningar i stadgarna finns det inte någon fastslagen instruktion för valberedningens arbete.

3.4 Sveriges advokatsamfund

Sveriges advokatsamfunds (advokatsamfundet) styrelse är samfundets verkställande organ. Styrelsen består av ordförande, vice ordförande och 18 andra ledamöter. Det är samfundets fullmäktige som väljer styrelse vid ordinarie fullmäktigemöte som hålls årligen. Ledamöter i fullmäktige väljs i sin tur av samfundets sju avdelningar: Norra avdelningen, Mellersta Avdelningen, Stockholmsavdelningen, Östra avdelningen, Västra avdelningen, Södra avdelningen och Utlandsavdelningen. Utöver de

⁴⁹ 10 § första stycket och 22 § första stycket myndighetsförordningen (2007:515). Notera dock att när det gäller Domstolsstyrelsens styrelse föreslår grundlagskommittén att antalet ledamöter ska regleras i lag, se avsnitt 1.2.1.

⁵⁰ 4, 7, 8, 11 och 12 §§ förordning (2007:829) med instruktion för Arbetsgivarverket.

⁵¹ Arbetsgivar kollegiets stadgar för Arbetsgivarverket, senast reviderade den 9 november 2022, 10 b, 11 och 12 §§.

ledamöter som valts av respektive avdelning ingår även advokatsamfundets ordförande och vice ordförande i fullmäktige.⁵²

För att förbereda val av ledamöter till bland annat advokatsamfundets styrelse ska en valberedning väljas. Varje avdelning utser vid sitt årsmöte en ledamot till valberedningen samt en ersättare för denne. Stockholms-avdelningens representant i valberedningen ska vara sammankallande och ordförande. För valberedningen ska det finnas en skriftlig instruktion som beslutas av fullmäktige.⁵³ Under lång tid innehöll advokatsamfundets stadgar inte några regler om valberedningen och det fanns inte heller någon skriftlig instruktion för den. Det saknades då helt regler om val och sammansättning av valberedningen, och dess arbetsformer och arbetssätt fanns inte reglerat i skrift. Vid fullmäktigemötet 2017 beslutades att tillsätta en arbetsgrupp för att göra en översyn av valberedningens arbete. Arbetsgruppens förslag ledde fram till att dessa frågor numera regleras i stadgarna och i en instruktion för valberedningen.

I advokatsamfundets instruktion för valberedningen regleras bland annat valberedningens uppgift, hur valberedningen ska arbeta och redogöra för sitt arbete samt frågor om arvoden och sekretess. Nedan följer en redogörelse av innehållet i den nuvarande instruktionen.

Valberedningen har i uppgift att bereda och lämna förslag till fullmäktigemötets beslut i valfrågor, däribland ordförande vid fullmäktigemötet, kandidater till posten som ordförande, vice ordförande och andra ledamöter av styrelsen samt att föreslå ändringar i instruktionen för valberedningen när så bedöms lämpligt.⁵⁴

Ledamot av styrelsen, disciplinnämnden eller straffavgiftsnämnden samt tjänsteman på samfundets kansli får inte ingå i valberedningen. Samfundets generalsekreterare är ansvarig för att namnen på ledamöterna av valberedningen samt kontaktuppgifterna till dem, tillsammans med namnen på deras ersättare, lämnas på samfundets hemsida inom en viss tid från det att de valts av avdelningsårsmötena. Ändringar i valberedningens sammansättning ska omedelbart offentliggöras på hemsidan.⁵⁵

Varje avdelningsstyrelse och enskild ledamot av samfundet har rätt att lämna förslag på ledamöter till valberedningen och valberedningen ska enligt instruktionen tillhandahålla information om hur sådana förslag kan lämnas. När valberedningen förbereder sina förslag ska den beakta att styrelsen ska ha en, med hänsyn till samfundets verksamhet, utveckling och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende ledamöternas kompetens, erfarenhet, ålder, geografiska hemvist, storlek och typ av byrå samt bakgrund. En jämn könsfördelning ska eftersträvas.⁵⁶

Vidare ska valberedningen enligt instruktionen samråda med och inhämta uppgifter från, i vart fall, ordföranden i styrelsen samt från generalsekretären om hur de ledamöter som är föremål för omval utfört sitt uppdrag, behovet av särskilda kvalifikationer och kompetenser med mera,

⁵² Stadgar för Sveriges advokatsamfund, senast ändrade den 2 juni 2022, 5, 19, 26 och 29 §§.

⁵³ Stadgar för Sveriges advokatsamfund, 25 §.

⁵⁴ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 1.1.

⁵⁵ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 2.2, 3.1 och 3.2.

⁵⁶ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 4 och 5.1.

samt även i övrigt inhämta de uppgifter om arbetet i styrelsen som erfordras för att valberedningen ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Valberedningen ska även ta del av styrelsens årliga utvärdering.⁵⁷

Enligt instruktionen ska ordföranden i god tid före varje sammanträde med hjälp av samfundets kansli sända ut en kallelse och en föredragningslista till valberedningens ledamöter och ersättare. Vid valberedningens sammanträden ska ordföranden tillse att protokoll förs. En ledamot av valberedningen har rätt att få avvikande mening antecknad i protokollet. Justerat protokoll ska genom generalsekreterarens försorg publiceras på samfundets hemsida. Omröstning inom valberedningen sker öppet och beslut av valberedningen fattas med enkel röstövertikt. Vid lika röstetal gäller den mening som biträds av ordföranden.⁵⁸

Valberedningen ska tillhandahålla samfundet förslag på ledamöter i styrelse, tillsammans med ett motiverat yttrande beträffande förslagen till styrelsens sammansättning, vilket även ska innehålla en kort redogörelse för hur valberedningens arbete har bedrivits, i så god tid att samfundet kan presentera sådana förslag innan avdelningsårsmötena genomförs. När valberedningen tillhandahållit sina förslag ska generalsekreteraren tillse att dessa tillsammans med valberedningens yttrande offentliggörs på samfundets hemsida. Generalsekreteraren ska även tillse att följande information om kandidaterna offentliggörs på samfundets hemsida:

- födelseår, år för inträde i samfundet, uppgift om vilken advokatbyrå vederbörande är verksam vid samt huvudsaklig yrkesmässig inriktning;
- tidigare eller nuvarande uppdrag i samfundet och andra väsentliga uppdrag;
- vid omval, vilket år ledamoten invaldes i styrelsen.⁵⁹

Valberedningen ska vid fullmäktigemötet lämna en redogörelse över hur den har utfört sitt arbete och motivera sina ställningstaganden med beaktande av vad som sägs i instruktionen om styrelsens sammansättning.⁶⁰

Vad gäller sekretess anges i instruktionen att ledamot av valberedningen inte obehörigen får röja för någon vad han eller hon har erfårit under sitt uppdrag som ledamot av valberedningen avseende namnförslag, bedömningar och interna diskussioner. Tystnadsplikten omfattar muntlig såväl som skriftlig information och gäller även efter det att uppdraget har upphört.⁶¹

3.5 Svensk kod för bolagsstyrning

I detta avsnitt redogörs för vad som generellt gäller när en styrelse i svenska aktiebolag ska utses.

Styrelsen i ett aktiebolag ska, om något annat inte sägs i bolagsordningen, utses av bolagsstämman.⁶² Aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om nomineringsprocessen eller om någon nomineringskommitté eller valberedning. År 2004 togs Svensk kod för bolagsstyrning

⁵⁷ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 5.2.

⁵⁸ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 5.5, 5.7 och 5.8.

⁵⁹ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 5.9, 5.10 och 5.11.

⁶⁰ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 6.2.

⁶¹ Instruktion för Sveriges advokatsamfunds valberedning, 8.1.

⁶² 8 kap. 8 § aktiebolagslagen.

(Koden) fram i ett samarbete mellan staten och näringslivet. Koden riktar sig primärt till svenska aktiebolag vars aktier eller depåbevis är upptagna till handel på en svensk reglerad marknad. Ett av syftena med Koden är att komplettera lagstiftning och andra regler genom att ange en norm för god bolagsstyrning. Koden bygger på principen ”följ eller förklara”. Det innebär att ett bolag som tillämpar koden kan avvika från enskilda regler, men i så fall ska bolaget avge förklaringar där skälen till varje avvikelse redovisas.⁶³

Koden innehåller ett principuttalande om att tillsättningen av styrelse ska beredas genom en av ägarna styrd, strukturerad och bekantgjord process, som skapar förutsättningar för väl underbyggda beslut. Enligt Koden ska ett bolag ha en valberedning. Valberedningen är bolagsstämmans organ med enda uppgift att bereda stämmans beslut i val och arvodesfrågor samt, i förekommande fall, procedurfrågor för nästkommande valberedning. Valberedningens ledamöter ska, oavsett hur de utsetts, tillvarata samtliga aktieägares intresse och inte obehörigen röja vad som förekommit i valberedningsarbetet. En valberedningsledamot ska innan uppdraget accepteras nogt överväga huruvida en intressekonflikt eller andra omständigheter föreligger, som gör det olämpligt att medverka i valberedningen.⁶⁴ I sitt arbete inför att lämna förslag till ordförande och övriga ledamöter i styrelsen ska valberedningen beakta att styrelsen ska ha en, med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning ska eftersträvas.⁶⁵

Valberedningen kan enligt Koden utses antingen vid bolagsstämman eller genom att bolagsstämman anger hur ledamöterna, vid en senare tidpunkt, ska utses. Oavsett vilken metod som används för att utse valberedningen ska beslutet innefatta ett förfarande för att vid behov ersätta ledamot som lämnar valberedningen innan dess arbete är slutfört. Bolagsstämman ska också fastställa en instruktion för valberedningen.⁶⁶

Vidare ska valberedningen enligt Koden bestå av minst tre ledamöter, varav en ska utses till ordförande. Majoriteten av valberedningens ledamöter ska vara oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen. Verkställande direktören eller annan person från bolagsledningen ska inte vara ledamot av valberedningen. Styrelseledamöter kan ingå i valberedningen, men ska inte utgöra en majoritet av valberedningens ledamöter. Styrelsens ordförande eller annan styrelseledamot ska inte vara valberedningens ordförande.⁶⁷

Vad gäller själva förfarandet ska bolaget i god tid, dock senast sex månader före årsstämman, lämna uppgift om namnen på ledamöterna i valberedningen på bolagets webbplats. På webbplatsen ska även uppgift lämnas om hur aktieägare kan lämna förslag till valberedningen. Valberedningens förslag ska presenteras i kallelsen till bolagsstämma där styrelse eller revisorsval ska äga rum samt på bolagets webbplats. I anslutning till att kallelse utfärdas ska valberedningen på bolagets webbplats lämna ett motiverat yttrande beträffande sitt förslag till styrelse med beaktande av att

⁶³ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen (4 juni 2025, version 20, JUNO), kommentaren till 1 kap. 1 § under rubriken *Andra normer på aktiebolagsrättens område*. Se även Svensk kod för bolagsstyrning, senast reviderad den 1 januari 2024, I.1.

⁶⁴ Svensk kod för bolagsstyrning, III.2 och III.2.1.

⁶⁵ Svensk kod för bolagsstyrning, III.2.1 och III.4.1.

⁶⁶ Svensk kod för bolagsstyrning, III.2.2.

⁶⁷ Svensk kod för bolagsstyrning, III.2.3 och III.2.4.

styrelsen ska ha ändamålsenlig sammansättning enligt vad som angetts ovan samt att en jämn könsfördelning ska eftersträvas. Yttrandet ska även innehålla en kort redogörelse för hur valberedningens arbete har bedrivits. På bolagets webbplats ska även vissa uppgifter om de styrelseledamöter som föreslås för nyval och omval publiceras, bland annat födelseår, huvudsaklig utbildning och arbetslivserfarenhet samt uppdrag i bolaget och andra väsentliga uppdrag.⁶⁸

⁶⁸ Svensk kod för bolagsstyrning, III.2.5 och III.2.6.

4 Uppdraget som styrelseledamot

Vi har under vårt arbete återkommande fått frågor om vad uppdraget som ledamot i Domstolsstyrelsens styrelse kommer att innebära. Frågorna har bland annat handlat om hur omfattande uppdraget är och vilket ansvar som följer med uppdraget. I detta avsnitt redogör vi på ett översiktligt sätt för innebörden av uppdraget som ledamot i Domstolsstyrelsens styrelse.

I den mån något särskilt inte regleras i grundlag eller lag kommer Domstolsstyrelsen att omfattas av det offentlighetsreglerade regelverk som gäller för myndigheter under regeringen.⁶⁹ Det innefattar bland annat myndighetsförordningen (2007:515). Förordningen innehåller bestämmelser om bland annat myndighetens ledning (styrelsens) och myndighetschefens (direktörens) respektive arbetsuppgifter och ansvarsområden. Liksom i andra styrelsemyndigheter under regeringen kommer styrelsen att vara ansvarig för att verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt och enligt gällande rätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel. Styrelsen ska besluta en arbetsordning och verksamhetsplan för myndigheten samt säkerställa att det vid myndigheten finns en intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt. I arbetsordningen ska styrelsen besluta bland annat om arbetsfördelningen mellan styrelsen och myndighetschefen och om delegeringen av beslutanderätt inom myndigheten.⁷⁰ Vidare kommer styrelsen ha att avgöra ärenden av principiell karaktär eller större betydelse eller som avser föreskrifter. Det bör exempelvis ankomma på styrelsen att besluta i frågor som rör domstolarnas budget och medelsfördelning.⁷¹ En del i arbetet att avgöra ärenden av principiell karaktär eller större betydelse är vidare att diskutera mål och strategier för myndighetens verksamhet, bland annat vad gäller kompetensförsörjning och effektivisering.⁷²

Av grundlagskommitténs förslag om styrelsens sammansättning följer att myndighetschefen inte ingår som ledamot i styrelsen. Däremot har han eller hon, om inte styrelsen har bestämt annat, rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden.⁷³

Grundlagskommittén uttalar att det får antas att merparten av de ärenden som uppkommer i verksamheten inte kommer vara av sådant slag att de kräver något beslut eller någon åtgärd från styrelsens sida. De flesta frågor kommer i stället kunna hanteras inom ramen för den löpande verksamheten som sköts av myndighetschefen enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen beslutar.⁷⁴ Det skapar förutsättningar för styrelsen att koncentrera sig på frågor av mer övergripande och principiellt slag. Utgångspunkten är att ett uppdrag som styrelseledamot ska kunna utföras vid sidan av en ordinarie befattning.⁷⁵ Enligt en studie från Statskontoret som gjordes år 2018 lägger en ledamot i en myndighetsstyrelse ner i genomsnitt cirka 12 timmar per

⁶⁹ SOU 2023:12 s. 341.

⁷⁰ 4 § myndighetsförordningen.

⁷¹ SOU 2023:12 s. 330, jfr 4 § myndighetsförordningen.

⁷² Regeringskansliet, *Vägledning för statliga myndighetsstyrelser* (2016), s. 19 och 24 samt Statskontoret, *Myndighetsstyrelser i praktiken* (2018), s. 30 f.

⁷³ SOU 2023:12 s. 78 och 338 f.

⁷⁴ SOU 2023:12 s. 330 och 13 § myndighetsförordningen, se även 5 § samma förordning angående delegering.

⁷⁵ SOU 2023:12 s. 330.

månad på sitt styrelseuppdrag, förutom ordföranden som i genomsnitt lägger ner 17 timmar per månad.⁷⁶

I stor utsträckning kommer det vara upp till styrelsen att avgöra hur arbetet ska läggas upp för att den ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Det reguljära styrelsearbetet bedrivs vid styrelsesammanträden. I frågor som rör exempelvis agenda och underlag inför styrelsens sammanträden finns det vanligtvis en nära kontakt mellan styrelsens ordförande, myndighetschefen och styrelsens administrativa stöd.

Mötesfrekvensen varierar mycket mellan olika myndighetsstyrelser och beror bland annat på vilket skede myndighetens verksamhet befinner sig i. Vanligtvis sammanträder en myndighetsstyrelse sex till åtta gånger per år.⁷⁷ Som en jämförelse sammanträder motsvarande styrelse i Norge sex gånger per år medan den i Finland, där styrelsen inrättades år 2020, sammanträder omkring 20 gånger per år. Det finns inte nödvändigtvis något samband mellan en styrelses mötesfrekvens och myndighetens storlek.

Arvodet till styrelseledamöterna beslutas av regeringen. Det är för oss inte känt vilken arvodesnivå som kommer att gälla för ledamöterna i Domstolsstyrelsens styrelse.

En ledamot i en myndighetsstyrelse är en uppdragstagare förordnad av regeringen. Han eller hon är inte att anse som en arbetstagare anställd av myndigheten. Styrelseledamöterna omfattas därmed inte av bestämmelserna i lagen (1994:260) om offentlig anställning eller lagen (1982:80) om anställningsskydd. Att de i och för sig kan vara arvoderade för sitt uppdrag ändrar inte det förhållandet. Det är viktigt att en ledamot i sitt styrelsearbete står obunden av olika partsintressen och uteslutande företräder myndigheten. Dennes främsta uppgift är att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med vad som nu angetts.⁷⁸

Den omständigheten att ledamöterna i Domstolsstyrelsens styrelse förordnas av regeringen innebär inte att det är regeringen som kommer att förfoga över frågor om entledigande. Enligt regeringens förslag ska en ledamot i Domstolsstyrelsens styrelse kunna skiljas från sitt uppdrag av regeringen endast om ledamoten själv gör en sådan begäran. Ett beslut om entledigande på annan grund än ledamotens egen begäran ska i stället fattas av riksdagen på begäran av konstitutionsutskottet. För att entledigande ska ske krävs att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter ställer sig bakom ett sådant beslut. En ledamot eller ersättare ska kunna skiljas från sitt uppdrag om han eller hon har gjort sig skyldig till allvarlig försummelse eller det annars finns synnerliga skäl. Möjligheten till entledigande på någon av dessa grunder är avsedd att tillämpas i sådana undantagsfall där ledamoten eller ersättaren allvarligt missköter uppdraget, till exempel genom att begå brott eller annars agera på ett sätt som riskerar att allvarligt skada förtroendet för myndigheten. Ett entledigande kan även aktualiseras om personen i fråga på grund av varaktig sjukdom är förhindrad att fullgöra sitt uppdrag. Vidare kan det finnas grund

⁷⁶ Myndighetsstyrelser i praktiken, s. 17.

⁷⁷ Vägledning för statliga myndighetsstyrelser, s. 23.

⁷⁸ Jfr till exempel Pfeifer, Lagen om offentlig anställning (18 mars 2019, version 1, JUNO), kommentaren till 1 §. Se även Vägledning för statliga myndighetsstyrelser, s. 18, 20 och 21.

för ett entledigande om han eller hon inte längre uppfyller de lagstadgade krav som i förekommande fall gäller för uppdraget.⁷⁹

Motsvarande reglering av frågor om entledigande föreslås gälla även för ledamöterna och ersättarna i Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Regleringen föreslås införas i en ny bestämmelse i regeringsformen.⁸⁰

Vidare står en myndighetsstyrelse och dess ledamöter under tillsyn av Riksdagens ombudsmän (JO). Domstolsstyrelsen kommer även alltjämt att vara föremål för Riksrevisionens granskning som bland annat innebär en kontroll av medelsanvändningen.⁸¹

⁷⁹ Prop. 2024/25:165 s. 134 f.

⁸⁰ Prop. 2024/25:165 s. 13 f.

⁸¹ SOU 2023:12 s. 418.

5 Ett förslag till nomineringsprocess

5.1 Utgångspunkter

Vi har under arbetets gång noterat att det finns olika uppfattningar om och förväntningar på den föreslagna reformen. Det finns därför skäl att inledningsvis understryka vad som är det grundläggande syftet med den föreslagna ändringen av ledningsform för den centrala domstolsadministrationen. Syftet är att skapa ett starkare och mer långsiktigt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende. Att ge domstolarna ett betydande inflytande över sammansättningen av myndighetens ledning och samtidigt begränsa regeringens möjligheter att påverka verksamheten kan sägas vara ett medel för att uppnå det syftet.⁸² Den föreslagna reformen syftar alltså till att stärka den självständiga ställningen för den centrala domstolsadministrativa myndigheten. Myndighetens uppdrag och verksamhet ska enligt grundlagskommitténs betänkande även fortsättningsvis gå ut på att ge stöd och service åt domstolarna samt att utveckla och effektivisera domstolsverksamheten.⁸³ Vi har vid våra överväganden utgått från vad som ovan angetts, det vill säga att det i grunden är fråga om en oberoendereform.

Vi kan efter våra informationsträffar och samråd konstatera att engagemanget för vårt uppdrag och arbete har varit relativt stort. Vi har i vårt arbete beaktat de synpunkter som då och på andra sätt har förts fram. Vår ambition har varit att lägga fram ett förslag till nomineringsprocess som tillgodoser behovet av ett effektivt och hanterbart förfarande och som samtidigt har ett brett stöd bland domstolschefer och andra medarbetare.

Vidare har vi haft som utgångspunkt att processen ska kunna användas över tid. Med det sagt finns det goda skäl för Domstolsstyrelsen att löpande utvärdera förfarandet. Enligt grundlagskommittén är det Domstolsstyrelsen som ska besluta om närmare regler för hur domstolarnas nomineringsförfarande rent praktiskt ska genomföras.⁸⁴ Vi har utgått från de samråds- och mötesformer som används i dag såsom DC-grupperna. Som grundlagskommittén framhåller saknar dock DC-grupperna förankring i lagstiftningen och det finns inget formellt hinder mot att de nuvarande formerna för samråd ändras eller tas bort.⁸⁵

Nedan följer närmast en beskrivning av vårt förslag på hur domstolarnas nomineringsprocess kan utformas. Därefter följer en analys av konsekvenserna av vårt förslag.

5.2 Beredande organ till domstolscheferna

Det är domstolscheferna som i olika konstellationer ska lämna förslag till regeringen på ledamöter och ersättare till Domstolsstyrelsens styrelse. Innan förslag lämnas ska berörda medarbetare ges tillfälle att yttra sig. Som vi redogjort för i avsnitt 1.2.2 finns det i övrigt inte några närmare regler eller anvisningar fastställda för nomineringsförfarandet. En möjlig lösning skulle därför vara att domstolscheferna själva håller i processen från början till slut.

⁸² SOU 2023:12 s. 284 ff., se även avsnitt 1.2.

⁸³ SOU 2023:12 s. 312 ff.

⁸⁴ SOU 2023:12 s. 345.

⁸⁵ SOU 2023:12 s. 344.

Vår uppfattning, som också har bekräftats genom de informationsträffar och samråd vi haft, är dock att det är förenat med stora fördelar att utforma ett strukturerat förfarande i syfte att underlätta arbetet med att få fram lämpliga kandidater. Ett sådant förfarande möjliggör också ett helhetsperspektiv på styrelsens sammansättning. Ett strukturerat förfarande som på olika sätt engagerar medarbetarna kan också bidra till att öka legitimiteten för nomineringsprocessen som sådan och därmed i förlängningen även för styrelsen.

När en styrelse ska utses är det i andra sammanhang vanligt förekommande att ett beredande organ, exempelvis en valberedning, tar fram förslag på ledamöter och ersättare. Det framstår som naturligt att det även i detta sammanhang ska finnas ett organ med motsvarande uppdrag, det vill säga att bereda förslag för domstolscheferna som i sin tur ska lämna förslag på ledamöter och ersättare till regeringen. Eftersom det inte är fråga om något valförfarande anser vi att nomineringskommitté, snarare än valberedning, är ett lämpligt namn på ett sådant organ. Idén att ha en eller flera nomineringskommittéer har fått god respons vid våra samråd och det finns ett brett stöd bland domstolscheferna för en sådan ordning. En nomineringskommitté är inte avsedd att vara ett självständigt beslutande organ, utan ska vara ett beredningsstöd till domstolscheferna med uppdrag att identifiera lämpliga ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse.

5.3 Fyra nomineringskommittéer

Vad gäller frågan om man bör ha en gemensam nomineringskommitté för alla sju domstolsplatser i styrelsen eller flera separata kommittéer har olika uppfattningar förts fram. En klar majoritet har ställt sig positiv till flera kommittéer. De som förespråkar en gemensam kommitté har ofta gjort det utifrån argumentet att det är av central betydelse att styrelsen som helhet får en ändamålsenlig sammansättning sett till ledamöternas samlade kompetens. Vi delar den uppfattningen men anser att ett sådant perspektiv kan uppnås även med flera kommittéer, under förutsättning att de samordnar arbetet mellan sig.

En gemensam kommitté för alla sju domstolsplatser skulle sannolikt innebära ett mycket omfattande arbete för kommittéledamöterna med bland annat informationsinhämtning, analysarbete och intervjuer. En sådan kommitté skulle av nödvändighet behöva bestå av ett relativt stort antal personer. Trots det skulle den samtidigt ha begränsad representation och personkännedom inom respektive domstolsslag och instans. En sådan större kommitté skulle också förmodligen behöva dela upp arbetet inom sig och därefter samordna sig. Vi ser därför ingen större skillnad i praktiken mellan en större kommitté och flera kommittéer som sinsemellan samordnar arbetet på ett adekvat sätt. Att ha flera kommittéer tror vi dessutom skulle förenkla arbetet och skapa en större närhet till organisationen. Vi förespråkar därför att systemet innefattar flera nomineringskommittéer. Vi ser det också som en fördel för framtida nomineringsförfaranden att det inte är en större kommitté som behöver utses varje gång en plats i styrelsen ska fyllas.

Nästa fråga rör antalet nomineringskommittéer. Det anser vi är en avvägning mellan att underlätta kommittéernas urvalsarbete, att ha en närhet till organisationen och att samtidigt tillförsäkra reella möjligheter till samordning. Med dessa utgångspunkter och med hänsyn till vad som

framkommit vid våra informationsträffar och samråd gör vi följande överväganden.

De två platser i styrelsen som är förbehållna domstolsanställda som inte är ordinarie domare bör hanteras av en och samma kommitté. Den kommittén ska lämna förslag till domstolscheferna endast avseende dessa två platser. Vår uppfattning är att det finns ett brett stöd för denna hållning bland såväl domstolschefer som övriga anställda. Det är ett stort antal personer, cirka 5 600, som uppfyller de formella kraven för att sitta i styrelsen på dessa två platser och som omfattar många vitt skilda yrkeskategorier.

När det gäller uppdragen som ledamot och ersättare för ordinarie domare i tingsrätt respektive förvaltningsrätt finns det enligt vår uppfattning skäl att ha två separata kommittéer. Med en sådan ordning ökar personkännedomen i verksamheterna och representationen från det egna domstolsslaget inom respektive kommitté, samtidigt som det underlättar arbetet för kommittéledamöterna. En sådan ordning har enligt vår uppfattning också förespråkats av majoriteten av tingsrätts- och förvaltningsrättslagmännen.

Vad gäller uppdragen som ledamot och ersättare för ordinarie domare i hovrätt respektive kammarrätt bör dock en och samma kommitté kunna lämna förslag till hovrätts- och kammarrättspresidenterna. Antalet hovrätter och kammarrätter är relativt få jämfört med tingsrätterna och förvaltningsrätterna. Det samlade antalet ordinarie domare vid hovrätterna och kammarrätterna är inte heller fler än att det är hanterbart för en gemensam kommitté. En sådan kommitté skulle samtidigt ha möjlighet att arbeta närmare berörda medarbetare. Vi anser det därför vara möjligt för en gemensam kommitté att på ett adekvat sätt hantera urvalsprocessen både för hovrätterna och kammarrätterna. Att ha en gemensam kommitté har även förespråkats av majoriteten av hovrätts- och kammarrättspresidenterna.

Vad gäller den ledamot och den ersättare som ska vara eller ha varit ordinarie domare i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen är det ett begränsat antal personer som kan komma i fråga för dessa uppdrag. Omständigheterna är därför särpräglade och det finns för dessa domstolar inte något behov av ett beredande organ. Tvärtom skulle en sådan ordning komplicera nomineringsförfarandet för dessa domstolar. Vi föreslår därför att dessa domstolar inte ingår i ett system med nomineringskommittéer. Däremot anser vi att en nomineringskommitté ska samråda med ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen när det finns ett behov av det. Så är fallet när dessa domstolschefer ska lämna förslag på ledamöter och ersättare samtidigt som en kommitté bereder förslag som gäller andra styrelseplatser. Genom ett sådant samråd kan ett helhetsperspektiv på styrelsens sammansättning beaktas. Vi återkommer till behovet av samråd i avsnitt 5.5.

Sammanfattningsvis föreslår vi ett nomineringskommittésystem som innefattar fyra nomineringskommittéer: en för de två platser i styrelsen som är förbehållna domstolsanställda som inte är ordinarie domare (Kommittén för domstolsanställda som inte är ordinarie domare), en för tingsrättsplatsen (Tingsrättskommittén), en för förvaltningsrättsplatsen (Förvaltningsrättskommittén) och en gemensam för hovrätts- respektive kammarrättsplatsen (Hovrätts- och kammarrättskommittén). Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen nominerar ledamöter och ersättare inom sig utan beredningsstöd av en nomineringskommitté.

5.4 Hur och när nomineringskommittéerna utses

I linje med att det är domstolscheferna som ska lämna förslag på kandidater till regeringen framstår det som naturligt att de också har ett stort inflytande när det gäller att utse nomineringskommittéerna. Vi föreslår en ordning som utgår från strukturen med DC-grupper och att domstolscheferna inom ramen för detta forum utser vilka som ska ingå i kommittéerna. Vi ser det som en fördel att använda ett redan befintligt forum för samverkan där samtliga domstolschefer för tingsrätterna, förvaltningsrätterna, hovrätterna och kammarrätterna ingår. Det har även framhållits av i princip samtliga domstolschefer att det är önskvärt att vi utgår från befintliga strukturer när vi utformar vårt förslag till process. Vi ser det också som en fördel att cheferna för hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö på det sättet involveras i att utse nomineringskommittéerna.⁸⁶

Syftet med att nyttja DC-gruppsstrukturen är endast att den ska användas som ett forum för att utse kommittéerna. Det innebär inte att en DC-grupp måste utse någon inom den egna gruppen eller någon annan domstolschef. DC-grupperna ska alltså vara fria att utse de kommittéledamöter som de anser vara mest lämpliga för ett sådant uppdrag. Den som ingår i en nomineringskommitté bör dock inte kunna komma i fråga som förslag till domstolscheferna, vare sig av den egna kommittén eller någon annan kommitté. Det bör däremot inte finnas något absolut förbud mot att samma person ingår i flera nomineringskommittéer.

Vårt förslag är att nomineringskommittéerna för domarledamöterna ska bestå av fem personer. Det anser vi är ett lämpligt antal för en nomineringskommitté i detta sammanhang. Det finns fem DC-grupper med representation från tingsrätterna och förvaltningsrätterna. Dessa är Mindre domstolar Nord, Mindre domstolar Syd, Mellanstora domstolar Nord, Mellanstora domstolar Syd och Stora domstolar. Dessa grupper bör utse en ledamot var till Tingsrättskommittén respektive Förvaltningsrättskommittén. Hovrätterna och kammarrätterna finns representerade i DC-gruppen Överrätter. Den gruppen bör därför, med undantag för representanterna från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, utse fem ledamöter till Hovrätts- och kammarrättskommittén.

Vad gäller Kommittén för domstolsanställda som inte är ordinarie domare är det fråga om ett mycket stort antal personer inom vitt skilda yrkeskategorier som är nomineringsbara. Det kan därför finnas skäl att göra den kommittén betydligt större än de andra, sett till antalet ledamöter. Det hade exempelvis varit tänkbart att varje DC-grupp utser två ledamöter var till den kommittén. Samtidigt skulle ett så pass stort antal ledamöter kunna leda till samordningssvårigheter med risk för en viss effektivitetsförlust. Vi föreslår därför att respektive DC-grupp i stället ska utse en ledamot var, det vill säga att kommittén ska bestå av sex ledamöter.

Med den nu redovisade ordningen engageras domstolschefer inte endast i att utse de kommittéer som berör det egna domstolsslaget. Det innebär till exempel att förvaltningsrättslagmännen involveras i att utse ledamöter i Tingsrättskommittén och vice versa. Det anser vi ligger väl i linje med att

⁸⁶ Grundlagskommittén anser att Domstolsstyrelsens uppdrag även i fortsättningen bör omfatta bland annat hyres- och arrendenämnderna, se SOU 2023:12 s. 324 och 564.

styrelseledamöterna kommer att vara utsedda på ett personligt mandat snarare än enbart som en företrädare för en viss domstol.

Fråga har väckts om det i nomineringskommittéerna även bör ingå ledamöter som utses av något annat organ än DC-grupperna. Bakgrunden är att det vid våra informationsträffar och samråd har påtalats att hela förfarandet annars riskerar att bli chefsinternt och att perspektiven från medarbetare som inte har någon chefsbefattning inte till fullo kommer att beaktas. Det är emellertid få domstolschefer som anser att även något annat organ, såsom arbetstagarorganisationer och/eller Sveriges Domareförbund, ska utse kommittéledamöter. Som skäl har bland annat förts fram att det inte är motiverat att särbehandla vare sig domareförbundet eller arbetstagarorganisationer, särskilt med hänsyn till att deras medlemmar kan ingå i nomineringskommittéerna även utan att de organen är med och utser ledamöter i kommittéerna. Det har även förts fram att nomineringen av styrelseledamöter handlar om ett starkt oberoende för domstolsväsendet snarare än en fråga som rör ett arbetstagar-/arbetsgivarförhållande, och att domareförbundet har en för låg anslutningsgrad för att ges ett sådant betydande inflytande som att utse ledamöter till nomineringskommittéerna. Vi stannar därför vid att föreslå att det endast ska vara domstolscheferna som utser kommittéledamöterna. Vi anser dock att nomineringskommittéerna ska höra arbetstagarorganisationer och, när det gäller domarplatserna i styrelsen, domareförbundet innan de lägger fram sina förslag till domstolscheferna, vilket vi kommer att redogöra för i det närmast följande avsnittet.

Sammanfattningsvis föreslår vi att DC-gruppen Överrätter, med undantag för representanterna från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, utser fem ledamöter till Hovrätts- och kammarrättskommittén och att samtliga övriga DC-grupper utser en ledamot var till Tingsrättskommittén respektive Förvaltningsrättskommittén. Vad gäller Kommittén för domstolsanställda som inte är ordinarie domare föreslår vi att samtliga DC-grupper utser en ledamot var att ingå i den kommittén.

Nästa fråga blir då vid vilken tidpunkt en nomineringskommitté ska utses. För att kommittéerna ska ges goda förutsättningar att lägga fram ett väl genomarbetat nomineringsförslag bör de utses i god tid innan domstolscheferna ska lämna sina förslag till regeringen, varvid det måste beaktas att det därefter behövs viss beredningstid inom Regeringskansliet. Enligt vår uppfattning bör en kommitté utses ungefär ett år innan mandatperioden för en ledamot eller ersättare löper ut. En kommitté bör som utgångspunkt i vart fall inte utses kortare tid än åtta månader innan den tidpunkten. Vid ett fyllnadsval kan det dock behövas en snävare tidsram.

Det framstår som mest ändamålsenligt att Domstolsstyrelsen ansvarar för att bevaka styrelseledamöternas och ersättarnas mandatperioder och att myndigheten ansvarar för att föra upp frågan om utseende av nomineringskommitté på berörd DC-grupps agenda. Denna första gång styrelseledamöter och personliga ersättare ska förordnas ligger dock ansvaret för att se till att kommittéerna utses i stor utsträckning på domstolscheferna själva. Det finns anledning att här påminna om att ledamöter och ersättare ska utses så fort som möjligt efter det ikraftträdande som föreslås ske den 1 januari 2027.⁸⁷ Med det i beaktande och för att nomineringskommittéerna ska ha reella möjligheter att fullgöra det arbete som vårt förslag till nomineringsprocess

⁸⁷ Se avsnitt 1.5.

förutsätter, behöver de enligt vår uppfattning utses under våren 2026. Som en bilaga till denna rapport har vi skapat ett förslag till tidsplan för det första nomineringsförfarandet.⁸⁸ Enligt det förslaget utses kommittéerna av DC-grupperna senast den 13 mars 2026.

Skulle situationen uppstå att en kommittéledamot frånträder sitt uppdrag eller är långvarigt förhindrad att delta i kommitténs arbete, eller om det av något annat skäl finns behov av det, bör det åligga den berörda DC-gruppen att skyndsamt utse en ny ledamot i kommittén. Eftersom en sådan situation sällan lär uppstå lägger vi inte fram något förslag om att det ska utses ersättare till ledamöterna i en nomineringskommitté. Det kan trots det finnas goda skäl för en DC-grupp att, i samband med att kommittéledamöterna utses, diskutera vem eller vilka som kan utses att ingå i en nomineringskommitté om det skulle uppstå vakanser.

5.5 Nomineringskommittéernas arbete

5.5.1 Inledning

Det är önskvärt att nomineringskommittéerna arbetar på ett enhetligt sätt. För att uppnå det syftet och för att underlätta en kommittés arbete bör de övergripande formerna för kommittéarbetet framgå av en instruktion. Instruktionen kan förslagsvis vara en bilaga till Domstolsstyrelsens arbetsordning eller fastställas i något annat styrdokument som antas av den kommande styrelsen. Samtidigt bör en nomineringskommitté ha ett relativt stort utrymme att i varje enskilt fall själv bestämma formerna för sitt arbete. Vårt förslag utgår från en avvägning mellan dessa intressen. I detta avsnitt redogör vi för hur vi anser att kommittéerna bör arbeta. Vi har delat in avsnittet i det interna arbetet, det vill säga de inre formerna för nomineringskommittéernas arbete, och det externa arbetet, vilket avser externa samråd och andra yttre kontakter. I avsnittet redogörs både för sådant vi föreslår ska framgå av instruktionen och för sådant som avser mera praktiska frågor om kommittéernas arbete som inte omfattas av vårt förslag till instruktion.

5.5.2 Det interna arbetet

Varje nomineringskommitté bör inom sig utse en ordförande, som också är sammankallande. Ordföranden bör ha det övergripande ansvaret för kommitténs externa samråd och andra yttre kontakter, utan att det för den skull finns något hinder mot att en kommitté lägger upp den faktiska arbetsfördelningen på ett annat sätt. Den första gången en styrelse ska utses kommer samtliga kommittéer vara aktiva samtidigt. För att skapa enhetlighet i kommittéernas arbete bör de fyra ordförandena dels ha ett gemensamt uppstartsmöte, dels föra en löpande dialog om den praktiska hanteringen av de olika moment som ingår i förfarandet.

Frågan vilka omständigheter en nomineringskommitté bör beakta när den överväger nomineringsförslag har uppkommit vid ett flertal informationsträffar och samråd. En nära anslutande fråga är om det kan eller bör uppställas några kompetenskrav på ledamöterna och ersättarna i styrelsen. Enligt vår uppfattning saknas det stöd i grundlagskommitténs betänkande för att ställa upp formella kompetenskrav på ledamöterna och ersättarna, utöver vad som följer av regleringen om styrelsens sammansättning. Vi lägger därför inte fram något förslag som innebär att en kommitté ska ställa

⁸⁸ *Tidsplan för den första nomineringsprocessen*, bilaga 3.

upp som krav att kandidaterna måste ha viss särskild kompetens eller erfarenhet, utöver de formella krav som framgår av lagregleringen. Det är en annan sak att relevant kompetens och erfarenhet i förhållande till ett sådant uppdrag rent faktiskt kommer att vara avgörande i urvalsprocessen.

Grundlagskommitténs generella uttalanden om styrelsens sammansättning bör dock beaktas av en nomineringskommitté och även komma till uttryck i instruktionen. I det innefattas att det är önskvärt att det i styrelsen ingår såväl domstolschefer som andra ordinarie domare, liksom att en jämn könsfördelning är eftersträvansvärd.⁸⁹ Enligt vår uppfattning är även uttalandena i Regeringskansliets skrift *Vägledning för statliga myndighetsstyrelser* om utgångspunkten för sammansättningen av en myndighetsstyrelse väl förenliga med grundlagskommitténs betänkande. Det innebär att man utifrån de enskilda ledamöternas kunskaper och erfarenheter ska uppnå en samlad kompetens som skapar goda förutsättningar för ett professionellt styrelsearbete.⁹⁰ Detsamma gäller uttalandena i Koden om en styrelsens sammansättning. Där sägs bland annat att styrelsen ska ha en ändamålsenlig sammansättning med hänsyn till bolagets – i detta fall myndighetens – verksamhet, utvecklingskede och förhållanden i övrigt, präglad av mångsidighet och bredd avseende ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund.⁹¹ Inom ramen för dessa övergripande uttalanden bör det stå en nomineringskommitté fritt att göra egna överväganden i fråga om vilka kandidater som är lämpliga att inneha uppdrag som ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse.

Vad sedan gäller formerna för hur en nomineringskommitté kommer fram till vilka förslag som ska läggas fram för domstolscheferna, anser vi att det bör framgå av instruktionen att en kommitté ska sträva efter konsensus. Vi föreslår, i likhet med vad grundlagskommittén föreslår beträffande domstolschefernas förslag till regeringen, att det ska vara en nomineringskommittés uppgift att gemensamt ta fram ett förslag till berörda domstolschefer.⁹² Om kommittéledamöterna inte kan uppnå konsensus föreslår vi att situationen löses genom omröstning med enkel majoritet, med utslagsröst för ordföranden vid lika röstetal. Vi föreslår vidare att en kommitté ska vara beslutför när fler än hälften av ledamöterna är närvarande.

Frågan om dokumentation av en nomineringskommittés arbete anser vi är en avvägning mellan att å ena sidan inte tynga en kommittés arbete mer än nödvändigt och att, å andra sidan, tillgodose intresset av transparens i förfarandet. Vid en sammanvägning av dessa intressen föreslår vi en ordning där en kommitté vid sammanträde ska föra beslutsprotokoll, det vill säga att det inte behöver föras protokoll vid varje enskilt sammanträde utan endast sammanträden vid vilka beslut fattas. Det kan exempelvis handla om vem som utses till ordförande i en kommitté eller vilka kandidater en kommitté beslutar att intervjua.

Det är inte möjligt att i detta skede ge något säkert svar på hur omfattande ett uppdrag som kommittéledamot kommer att bli. Det beror på för oss osäkra faktorer, bland annat hur kommittén själv väljer att lägga upp sitt arbete samt antalet nomineringar och yttranden som kommer in. Det kan dock sägas att uppdraget som kommittéledamot förutsätter ett aktivt och

⁸⁹ SOU 2023:12 s. 335 och 348.

⁹⁰ *Vägledning för statliga myndighetsstyrelser*, s. 21.

⁹¹ Svensk kod för bolagsstyrning, III.4.1.

⁹² Jfr SOU 2023:12 s. 343 och 561.

tidsmässigt åtagande av inte obetydlig omfattning. Vi föreslår inte att det ska utgå något särskilt arvode för uppdraget som kommittéledamot. Arbetet utförs därmed inom ramen för anställningen. Eftersom nomineringsförfarandet är en angelägenhet för samtliga domstolar föreslår vi att Domstolsstyrelsen bär skäligen kostnader avseende resa, logi med mera som uppkommer inom ramen för nomineringskommittéernas arbete.⁹³

Enligt vårt förslag är en kommittés uppdrag slutfört när regeringen har förordnat sådan ledamot eller ersättare som en kommitté har i uppdrag att lägga fram förslag på. I och med det upphör kommittén att existera. Kommittéerna är alltså inte några permanenta organ utan utses igen vid behov efter att de upphört. Det bör inte finnas något hinder mot att en person som tidigare varit kommittéledamot då utses på nytt. Eftersom mandatperioderna är sex år för ledamöterna och ersättarna i styrelsen bör det sett över tid inte innebära något nämnvärt merarbete med denna ordning jämfört med att ha permanent inrättade kommittéer.

5.5.3 Det externa arbetet

Fri nomineringsrätt och sammanställning över kandidater

Vi anser att en utgångspunkt för förfarandet ska vara att alla anställda på allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol har en fri nomineringsrätt. Enligt vårt förslag ska det inom ramen för ett öppet och lättillgängligt förfarande vara fritt för var och en att nominera sig själv eller annan, under förutsättning att den nominerade uppfyller de formella kriterierna och har tillfrågats om nomineringen. En nomineringskommitté ska också vara oförhindrad att själv arbeta uppsökande för att även på det sättet nå presumtiva kandidater.

Vi föreslår att det av instruktionen ska framgå att en nomineringskommitté så snart som möjligt efter att den har utsetts ska publicera information på intranätet om nomineringsförfarandet, bland annat vilka som ingår i kommittén och hur man kan ge in en nominering. Denna information bör föregås av en mer allmän information om förfarandet.

Medarbetarnas kontakt med nomineringskommittéerna föreslår vi som utgångspunkt ska ske genom formulär på domstolarnas gemensamma intranät. På det sättet minskas risken för försök till påverkan av aktörer utanför domstolarna. Det har också den fördelen att medarbetarna redan i ett nomineringsformulär kan upplysas om att den som nomineras ska vara tillfrågad och att man bör lämna en motivering till nomineringen. Vidare kan nomineringsformuläret innehålla annan information som är relevant inför en nominering. Som ett ytterligare led i att minska risken för otillbörlig påverkan, och för att öka transparensen i förfarandet, anser vi att en medarbetare inte bör kunna vara anonym när han eller hon kontaktar en nomineringskommitté.

Efter att tiden för nomineringar har löpt ut och inför att medarbetarna ska ges tillfälle att yttra sig ska en nomineringskommitté göra en sammanställning över samtliga behöriga kandidaters namn, ålder, nuvarande befattning och tidigare relevanta erfarenheter. Kommittén ska också kontakta samtliga personer som har nominerats och informera om vilka uppgifter som finns med i sammanställningen. På så sätt kan kommittéerna

⁹³ Detta bör gälla även under det första nomineringsförfarandet, det vill säga att Domstolsverket bär motsvarande skäligen kostnader.

även försäkra sig om att samtliga potentiella kandidater är villiga att ställa upp i det fortsatta förfarandet.

När de nominerade personerna har bekräftat sin kandidatur och underlaget har sammanställts ska det skickas till berörda domstolschefer. På det sättet ges domstolscheferna möjlighet att presentera ett ordnat och enhetligt underlag för medarbetarna inför att dessa ska ges tillfälle att yttra sig (se avsnitt 5.6). Medarbetarna får även på ett enkelt sätt tillgång till relevant information om kandidaterna. Vårt förslag till utformning av nomineringsformulär är sådant att de nämnda uppgifterna om kandidaterna kommer att framgå redan vid nomineringen av en viss kandidat, varför det inte bör vara en alltför tidskrävande uppgift att sammanställa detta material.⁹⁴

Som en följd av att en kommitté ska kunna arbeta uppsökande för att hitta lämpliga kandidater till styrelsen kan en person aktualiseras även utan att ha nominerats. Sammanställningen som vi redogjort för ovan ska innehålla både de kandidater som har nominerats och de som har tillfrågats av en kommitté utan föregående nominering.

Samordning och samråd

En central del av en nomineringskommittés externa arbete är samordning och samråd med olika aktörer. Vårt förslag till förfarande utgår från att domstolscheferna kommer att ha inflytande över vilka kandidater en nomineringskommitté väljer att gå vidare med. Det är därför naturligt och angeläget att en kommitté ser till att ha en återkommande kontakt och dialog med berörda domstolschefer. Med berörda domstolschefer avses här att Tingsrättskommittén har en dialog med tingsrättslagmännen, Förvaltningsrättskommittén med förvaltningsrättslagmännen och så vidare. Vi anser det vara mest ändamålsenligt att en nomineringskommitté själv väljer vilka former och kommunikationssätt som används för dialogen med domstolscheferna, inte minst med hänsyn till att antalet berörda domstolschefer i detta sammanhang varierar från 4 till 72.

I syfte att uppnå ett helhetsperspektiv på styrelsens sammansättning och samlade kompetens ska även flera nomineringskommittéer som är aktiva parallellt samråda sinsemellan. I samma syfte ska en kommitté samråda med ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. En kommitté bör framgent även samråda med styrelsen för att få in styrelsens egna eventuella synpunkter på behov av erfarenhet och kompetens. Vidare ska en kommitté samråda med advokatsamfundet och Arbetsgivarverket vid de tillfällen båda eller något av dessa organ ska lämna förslag till regeringen. Kommittéerna kan med fördel samordna samråden för att hålla nere antalet mötestillfällen och effektivisera tidsåtgången. Samtliga kommittéledamöter behöver inte heller närvara vid alla samråd utan det skulle räcka om till exempel ordförandena i varje kommitté samlas och har dessa samråd i syfte att verka för att styrelsen som helhet är ändamålsenligt sammansatt.

För att ytterligare bredda beslutsunderlaget och som ett led i att stärka legitimiteten och förtroendet för nomineringsprocessen ska en nomineringskommitté också höra berörda arbetstagarorganisationer innan den lägger fram sitt förslag till domstolscheferna. När det gäller en nomineringskommitté som avser en ledamot eller ersättare som är ordinarie domare ska kommittén höra även Sveriges Domareförbund. En sådan ordning har många medarbetare, inklusive domstolschefer, ställt sig bakom. I en nordisk

⁹⁴ Förslag till formulär på intranätet, bilaga 4.

kontext är det inte heller främmande, snarare tvärtom, att arbetstagarorganisationer och domareförbund är involverade och har en roll i nomineringsförfarandet.⁹⁵

Frågan inställer sig då när dessa höranden bör ske. Vi anser att hörandet bör avse samtliga aktuella kandidater och att det bör ske i nära anslutning till att medarbetarna har getts tillfälle att yttra sig (se nästa avsnitt). Synpunkterna kommer då in i ett skede under processen där de kan beaktas i en nomineringskommittés fortsatta arbete, samtidigt som arbetstagarorganisationen eller domareförbundet ges tid att internt diskutera och förankra vilka synpunkter som bör föras fram till en kommitté. Även när det gäller dessa höranden framstår samordning som önskvärt ur effektivitetssynpunkt. Under den första nomineringsprocessen kommer fyra kommittéer vara aktiva samtidigt. I stället för att de olika kommittéerna ska ha enskilda möten med berörda arbetstagarorganisationer kan kommittéerna med fördel hålla ett gemensamt möte med respektive arbetstagarorganisation. På samma sätt bör det vara tillräckligt att flera aktiva kommittéer som ska lämna förslag på ledamöter och ersättare som är ordinarie domare har ett gemensamt möte med representanter för domareförbundet.

Det bör framgå av instruktionen att en kommitté ska höra de organisationer som nu nämnts. En sådan skrivning ska inte uppfattas som något hinder mot att höra även andra aktörer eller ta andra kontakter som bedöms lämpliga.

5.6 Medarbetarnas tillfälle att yttra sig

Det är ytterst domstolscheferna som har ansvar för att berörda medarbetare ges tillfälle att yttra sig innan de lämnar förslag till regeringen.⁹⁶ En första fråga att ta ställning till är om yttrandemöjligheten ska avse personnamn eller om det är tillräckligt att medarbetarna har rätt att ge in nomineringar och i samband med det möjlighet att lämna generella synpunkter. Ett skäl som har förts fram för den senare ordningen är att det riskerar att få en avhållande verkan på intresset av att nomineras om medarbetare ges möjlighet att yttra sig över personnamn. Många har dock understrukit vikten av att man som medarbetare ska ges den möjligheten. Det har påtalats att det annars framstår som svårt att särskilja rätten att nominera från möjligheten att yttra sig. Vi delar den uppfattningen och anser även att processen gynnas på ett principiellt plan av att det finns en transparens kring vilka kandidater som är aktuella i processen. Möjligheten att yttra sig över namngivna kandidater medför även att synpunkter som annars riskerar att inte komma fram kan beaktas i en kommittés urvalsarbete. Vi föreslår därför att tillfället till yttrande ska innefatta en möjlighet att ta ställning till namngivna kandidater.

Vi har på våra domstolsträffar och samråd diskuterat frågan om när under nomineringsförfarandet detta tillfälle till yttrande bör ske. Många har förespråkade att det ska ske i ett tidigt skede och att det ska finnas flera kandidater att ta ställning till. Skälet som anförts är att medarbetarna då har reell möjlighet till inflytande och att det därmed kan framstå som mer angeläget att yttra sig. Andra har ansett att yttrandemöjligheten bör ges i ett sent skede av processen och i princip enbart avse slutliga kandidater. Det argument som främst har förts fram för den hållningen har varit att medarbetarna har en reell möjlighet att påverka genom att ge in en

⁹⁵ Avsnitt 3.1.

⁹⁶ SOU 2023:12 s. 343 ff. och 568. Se även avsnitt 1.2.2.

nominering med tillhörande motivering, och att man därefter har att förlita sig på en nomineringskommittés arbete.

Vi bedömer att det finns övervägande skäl för att berörda medarbetare ska ges tillfälle att yttra sig tidigt i förfarandet. Det ligger väl i linje med grundlagskommitténs uttalanden om vikten av att medarbetarna ska involveras i nomineringsförfarandet.⁹⁷ Om tillfället till yttrande endast skulle avse en kommittés slutliga förslag skulle det begränsa syftet med yttrandemöjligheten. Vi anser att det vore till fördel, både för processen i sig och för dess legitimitet, om berörda medarbetare ges tillfälle att yttra sig över samtliga kandidater. På det sättet kan kommittéerna få ett bredare underlag i urvalsarbetet samtidigt som det inte behöver ske någon sållning mellan olika kandidater i ett skede där det inte framstår som motiverat. Vi föreslår därför att medarbetarna ges tillfälle att yttra sig över samtliga kandidater som uppfyller de formella lagkraven. Däremot bör en person som har nominerats men som inte är behörig att inneha det uppdrag som nomineringen avser inte vara föremål för medarbetarnas yttrandemöjlighet. Det är, som vi angett i tidigare avsnitt, viktigt att samtliga kandidater informeras om processen och att de eventuella yttranden som kommer att ges in som utgångspunkt är offentliga.

Mot bakgrund av att vi anser att medarbetarna ska ges tillfälle att yttra sig över samtliga kandidater föreslår vi att medarbetarnas möjlighet att nominera personer ska vara begränsad i tid.⁹⁸ Samtidigt bör en kommitté ha möjlighet att – i undantagsfall – överväga kandidater som aktualiseras i ett senare skede av processen. Om en kommitté överväger att föreslå en person för domstolscheferna som medarbetarna inte har getts tillfälle att yttra sig över ska kommittén se till att domstolscheferna ger berörda medarbetare den möjligheten. Kommittén bör i en sådan situation även höra berörda arbetstagarorganisationer och, om det gäller en domarledamot, domareförbundet. Det ska understrykas att det nu sagda gäller rena undantags-situationer. Utgångspunkten ska vara att medarbetare, arbetstagarorganisationer och domareförbundet ges möjlighet att föra fram eventuella synpunkter över samtliga kandidater i ett tidigt skede.

Vad gäller formen för medarbetarnas tillfälle till yttrande finns det olika tänkbara tillvägagångssätt. Ett alternativ är att en nomineringskommitté vänder sig direkt till berörda medarbetare, exempelvis via e-post eller intranätet, och ger dem tillfälle att yttra sig över kandidaterna. En annan ordning är att domstolscheferna på varje enskild domstol ansvarar för att deras medarbetare ges detta tillfälle och därefter vidareförmedlar de synpunkter som kommit fram till berörd nomineringskommitté. Vi förespråkar den senare ordningen. Vi tror att det kommer att underlätta en nomineringskommittés arbete samtidigt som domstolscheferna därigenom ges möjlighet att på den egna domstolen skapa engagemang för nomineringsprocessen. Det tillvägagångssättet ger också en naturlig kontaktyta mellan en nomineringskommitté och berörda domstolschefer. Dessutom är det väl förenligt med att det ytterst är domstolscheferna som ansvarar för att berörda medarbetare har getts tillfälle att yttra sig innan förslag lämnas till regeringen.

⁹⁷ SOU 2023:12 s. 343.

⁹⁸ Vårt förslag till tidsplan finns i bilaga 3 till denna rapport, *Tidsplan för den första nomineringsprocessen*.

Det finns stora skillnader mellan olika domstolar vad gäller antalet medarbetare och organisationsstrukturer. Eftersom de praktiska förutsättningarna skiljer sig åt på ett betydande sätt föreslår vi inte att det ska finnas någon bestämd ordning för *hur* domstolscheferna ska gå till väga när de ger medarbetarna tillfälle att yttra sig över aktuella kandidater. På en mindre domstol kan det vara möjligt för domstolschefen att samla berörd personal till ett gemensamt möte, medan det på en större domstol kan vara mer ändamålsenligt att ge medarbetarna tillfälle att yttra sig på avdelningsnivå och därefter göra en gemensam sammanställning. En medarbetare har som framgått endast rätt att yttra sig över en specifik styrelseplats.⁹⁹ Det betyder att en ordinarie domare inte har rätt att yttra sig över anställda som inte är ordinarie domare och vice versa. Vidare har de ordinarie domarna i exempelvis tingsrätt inte rätt att yttra sig över andra kandidater än de som är aktuella för tingsrättsplatsen i styrelsen.

När medarbetarna har getts tillfälle att yttra sig ansvarar varje domstolschef för att en skriftlig sammanställning över medarbetarnas synpunkter skickas till berörd kommitté. Sammanställningen ska spegla vad som förts fram av samtliga medarbetare.

Vid sidan av denna ordning bör det finnas en möjlighet för berörda medarbetare att vända sig direkt till en nomineringskommitté. Vi föreslår därför att det ska finnas ett kontaktformulär på intranätet genom vilket medarbetarna kan yttra sig direkt till en kommitté. Detta ska dock inte kunna ske anonymt.

5.7 Nomineringskommittéernas förslag till domstolscheferna

Vad gäller det slutliga resultatet av nomineringskommittéernas arbete kan man tänka på olika sätt. En lösning är att en kommitté föreslår *fler* antal förslag för domstolscheferna än det antal som domstolscheferna i sin tur ska lämna till regeringen. En annan lösning är att en kommitté lämnar *samma* antal förslag som domstolscheferna ska lämna till regeringen. Vi, liksom en klar majoritet av domstolscheferna, förespråkar den senare lösningen. Skälen för det är följande.

Vårt förslag innebär att en nomineringskommitté kommer ha en återkommande dialog med berörda domstolschefer. Domstolscheferna kommer på så sätt att engageras i en kommittés urvalsarbete. Situationen blir därmed inte sådan att de utan att ha haft något inflytande under processen enbart vidarebefordrar en kommittés förslag till regeringen. Det grundläggande syftet med vårt förslag är att underlätta för domstolscheferna. Om förfarandet innefattar ytterligare processer efter att en kommitté har lämnat sitt förslag till domstolscheferna riskerar det enligt vår uppfattning att försvåra chefernas uppdrag att lämna förslag till regeringen. Det helhetsperspektiv på styrelsens sammansättning som är en central aspekt av en nomineringskommittés arbete riskerar då också att gå förlorat. Vi anser därför att domstolscheferna bör undvika att avvika från nomineringskommittéernas slutliga förslag.

En nomineringskommittés slutliga förslag ska omfatta två namn per uppdrag och innehålla en kortfattad motivering. Om både en ordinarie ledamot och en ersättare ska utses blir det därför fyra namn totalt. Vi tolkar

⁹⁹ Avsnitt 1.2.2.

grundlagskommitténs betänkande som att samma namn inte får föreslås för olika uppdrag i styrelsen.¹⁰⁰

En annan fråga som har väckts är om en kommitté ska rangordna de slutliga kandidaterna. Grundlagskommittén berör inte den närliggande frågan om domstolschefernas förslag till regeringen ska innehålla en rangordning.¹⁰¹ Nomineringskommittéerna bör lämna förslag till domstolscheferna på ett enhetligt sätt. En rangordning riskerar enligt vår uppfattning att utgöra ett försvarande moment i processen. Kommittéernas förslag bör därför inte innehålla någon rangordning av kandidaterna.

5.8 Domstolschefernas förslag till regeringen

Grundlagskommitténs förslag innebär att berörda domstolschefer är ansvariga för att ta fram ett *gemensamt* förslag till regeringen på ledamöter och ersättare.¹⁰² På vilket sätt cheferna ska nå fram till ett gemensamt förslag vid eventuell oenighet berörs inte i betänkandet. Det får enligt vår uppfattning antas att grundlagskommitténs förslag bygger på att det är upp till domstolscheferna själva att i varje enskilt fall avgöra vilken form eller mekanism som är mest ändamålsenlig för att tillsammans ta fram ett gemensamt förslag i en sådan situation.

Vi föreslår inte någon bestämd ordning som ska gälla för den situationen att domstolscheferna inte är eniga. Som framgått är konstruktionen sådan att domstolscheferna är ansvariga för att komma fram till ett gemensamt förslag. Det bör stå domstolscheferna fritt att avgöra vilken metod som ska användas för att de ska kunna fullgöra det ansvaret. Med den föreslagna processen bör det finnas förutsättningar för samsyn mellan de berörda domstolscheferna när en nomineringskommitté lägger fram sitt förslag.

I linje med vad som ovan anförts i avsnitt 5.7 bör domstolscheferna inte rangordna kandidaterna i sina förslag till regeringen.

5.9 Domarnämnden

I vårt uppdrag ingår att analysera om den process som vi föreslår kan användas i ett nomineringsförfarande även när det gäller ledamöter till Domarnämnden. Enligt grundlagskommitténs förslag är nomineringsförfarandet avseende Domarnämnden utformat på motsvarande sätt som för Domstolsstyrelsens styrelse. Domstolscheferna ska alltså även med avseende på ledamöterna i Domarnämnden lämna förslag till regeringen. Vad som däremot skiljer sig åt är sammansättningen i de båda organen. I Domarnämnden finns det endast domarledamöter från domstolarna. Den övriga personalen är inte representerad i nämnden. Det betyder att det endast är ordinarie domare som ska ges tillfälle att yttra sig över kandidater från det egna domstolsslaget och instansen innan domstolscheferna lämnar sina förslag till regeringen.

Vi ser varken några principiella eller praktiska hinder mot att den ovan beskrivna processen för att utse styrelsen till Domstolsstyrelsen används även för att hantera frågan om att nominera ledamöter och ersättare till Domarnämnden. Tvärtom tror vi att det finns fördelar, särskilt denna första

¹⁰⁰ SOU 2023:12 s. 348.

¹⁰¹ Jfr dock SOU 2025:56 s. 643 gällande Domstolsstyrelsens förslag på ledamöter till Domaransvarsnämnden.

¹⁰² SOU 2023:12 s. 343 och 567.

gång, med att använda samma process. På det sättet behöver färre personer tas i anspråk för urvalsarbetet och en kommitté kan diskutera förslag på ledamöter och ersättare till såväl Domstolsstyrelsens styrelse som Domarnämnden vid dialogen med domstolscheferna och vid samtliga samråd och hörandetillfällen. Vidare kan medarbetarnas tillfälle till yttrande samordnas så att samtliga ordinarie domare vid samma tillfälle ges möjlighet att yttra sig över kandidaterna både till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden.

Vad gäller möjligheten att nominera ledamöter till Domarnämnden anser vi att den ska vara öppen för alla, även för de som inte är ordinarie domare, och att medarbetare i samma formulär på intranätet kan nominera personer både till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. Vidare anser vi att det finns skäl för en nomineringskommitté att höra både arbetstagarorganisationer och Sveriges Domareförbund även när det gäller Domarnämnden. Vi tror att ett enhetligt förfarande kan bidra till att stärka förtroendet för processen och i förlängningen också för Domarnämnden.

Vi föreslår alltså att de kommittéer som hanterar nomineringar till domarledamöterna i styrelsen på motsvarande sätt, i enlighet med instruktionen, hanterar nomineringar av domarledamöter till Domarnämnden. Om det exempelvis ska förordnas en ordinarie domare från tingsrätt i Domstolsstyrelsens styrelse och i Domarnämnden, bereder Tingsrättskommittén förslag till tingsrättslagmännen på ledamöter och ersättare i båda organen. Det innebär vidare att Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen även när det gäller Domarnämnden nominerar ledamöter och ersättare inom sig utan stöd av en nomineringskommitté.

Liksom förslaget avseende Domstolsstyrelsens styrelse ställer grundlagskommittén inte upp några särskilda kompetenskrav för ledamöterna och ersättarna i Domarnämnden, utöver de formella krav som följer av lagregleringen.¹⁰³ I enlighet med det lägger vi inte fram något förslag som innebär att en kommitté ska ställa upp som krav att kandidaterna måste ha viss särskild kompetens eller erfarenhet, utöver vad som följer av lag. Vi anser dock att en nomineringskommitté bör beakta de generella uttalanden om nämndens sammansättning som framgår av grundlagskommitténs betänkande, bland annat att domarledamöterna i nämnden på en samlad nivå bör representera en bred erfarenhet och kompetens inom det juridiska området.¹⁰⁴

Det finns inte något formellt hinder mot att domstolscheferna lämnar förslag på samma personer både till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. Regeringen kan dock inte utnämna en person att sitta i båda dessa organ.¹⁰⁵

¹⁰³ Avsnitt 1.3.

¹⁰⁴ SOU 2023:12 s. 385 och 391 samt SOU 2008:125 s. 332 f. Se även 4.5 andra stycket i bilaga 2 till denna rapport, *Instruktion till domstolarnas nomineringskommittéer*.

¹⁰⁵ Avsnitt 1.4.2.

6 Konsekvensanalys

6.1 Kanslistöd

För att nomineringskommittéerna ska kunna utföra ett effektivt arbete kommer de behöva tillgång till visst kanslistöd. Framgent är det naturligt att detta stöd tillhandahålls av Domstolsstyrelsen, särskilt eftersom det är Domstolsstyrelsen som ska besluta om närmare regler för hur domstolarnas nomineringsförfarande rent praktiskt ska genomföras. Det ligger även i linje med hur valberedningsarbete generellt är strukturerat, där den egna organisationen normalt tillhandahåller valberedningen kanslistöd.

Frågan är om det finns skäl att tänka annorlunda under den allra första nomineringsprocessen. Den frågan hänger delvis samman med frågan om nomineringskommittéernas organisatoriska hemvist. Vi ser kommittéerna som domstolschefernas egna arbetsgrupper som består av ledamöter från flera olika domstolar. Man kan därför tänka sig att en eller flera domstolar bör tillhandahålla kanslistödet för nomineringskommittéerna denna första gång, särskilt med hänsyn till att oberoendereformen ännu inte trätt i kraft. Vi ser dock flera fördelar med att Domstolsverket tillhandahåller kanslistödet. Eftersom stödet enligt vårt förslag även senare kommer att finnas inom myndigheten kommer diarieföring av handlingar kopplade till nomineringsförfarandet kunna hanteras och förvaras enhetligt inom myndigheten. Domstolsverket kommer även bistå med teknisk och administrativ support avseende de formulär på intranätet som vi föreslagit ska finnas. Den relativt snäva tidsramen för den första nomineringsprocessen är ytterligare ett skäl att placera kanslistödet inom Domstolsverket. Vårt förslag är därför att Domstolsverket ska tillhandahålla kanslistöd för nomineringskommittéerna även under den första nomineringsprocessen. Även om principiella skäl kan sägas tala emot en sådan ordning ser vi inte att det är något avgörande hinder mot att Domstolsverket ger det stödet, under förutsättning att kanslistödsfunktionen inte har någon möjlighet att påverka själva nomineringsförfarandet.

Vilket typ av stöd som Domstolsverket, och senare Domstolsstyrelsen, ska tillhandahålla tänker vi kommer att bero på hur en kommitté väljer att lägga upp arbetet. Typiska uppgifter inom ramen för kanslistödet lär innefatta bland annat mötes- och resebokningar samt stöd med att publicera information på intranätet. Det är också tänkbart att en kommitté vill ha hjälp med att göra sammanställningen över aktuella kandidater eller hjälp med att boka in tider för intervjuer. Vidare innefattas det i kanslistödet att myndigheten är behjälplig med de nominerings- och kontaktformulär som finns beskrivna i avsnitt 5.5 respektive 5.6. Uppgifterna som kommer in genom de formulären kommer att förvaras hos Domstolsverket och göras tillgängliga för kommittéledamöterna.

Givet det ovan anförda framstår det som naturligt att Domstolsverket, och senare Domstolsstyrelsen, även hanterar diarieföring av handlingar kopplade till en nomineringskommittés arbete. Eftersom handlingar kommer att förvaras hos Domstolsverket behöver myndigheten även hantera frågor om utlämnande av allmän handling, vilket vi återkommer till i avsnitt 6.3.

När det gäller gallring får statliga myndigheter gallra allmänna handlingar endast i enlighet med föreskrifter eller beslut av Riksarkivet, om inte

särskilda gallringsföreskrifter finns i lag eller förordning.¹⁰⁶ Vi har inte identifierat någon generell gallringsföreskrift som kan omfatta de allmänna handlingar, exempelvis nomineringar och yttranden, som kommer att aktualiseras i enlighet med vårt förslag. Det saknas alltså författningsstöd för gallring av sådana handlingar. En jämförelse kan göras med anställningsärenden där ansökningshandlingar avseende den sökande som har anställts ska bevaras, medan ansökningshandlingar avseende sökande som inte har anställts gallras två år efter att beslutet om anställning har vunnit laga kraft.¹⁰⁷ Förfarandet med att ta fram förslag till regeringen på ledamöter och ersättare kan inte likställas med ett anställningsärende. Det kan dock finnas skäl för Domstolsstyrelsen att framgent överväga behovet av myndighets-specifika föreskrifter som möjliggör gallring av handlingar kopplade till nomineringsförfarandet.¹⁰⁸

6.2 Förvaltningslagen

Som framgått är samtliga domstolschefer utpekade att föreslå ledamöter och ersättare till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. Enligt vår uppfattning får det i sammanhanget förstås som att det är domstolscheferna i egenskap av företrädare för sina respektive myndigheter som regeringen ska inhämta förslag från.¹⁰⁹ Vi har inte identifierat att det finns något i den svenska rättsordningen som liknar att företrädare för olika myndigheter enligt lag har att gemensamt ta fram kandidatförslag till regeringen. Fråga uppkommer därmed hur domstolschefernas förslag till regeringen, och beredningen dessförinnan under nomineringsförfarandet, rättsligt ska kategoriseras.

För domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden gäller förvaltningslagen (2017:900).¹¹⁰ Kännetecknande för vad som utgör ett ärende i förvaltningslagens mening är att det regelmässigt avslutas genom ett uttalande från myndighetens sida som är avsett att få faktiska verkningar för en mottagare i det enskilda fallet.¹¹¹ Ett ärende avslutas genom ett beslut av något slag. Förvaltningsärenden hos domstolarna innefattar bland annat sådana administrativa ärenden som rör domstolarnas inre organisation, begäran om utlämnande av allmän handling och anställning av personal.¹¹²

När en myndighet fullgör en särskild författningsreglerad uppgift anses myndighetens åtgärder normalt innefatta handläggning av ett ärende, även om adressaten i det enskilda fallet inte är skyldig att följa myndighetens besked. Om en myndighet hjälper en annan myndighet med råd under hand bör åtgärderna enligt normalt språkbruk inte kunna anses utgöra handläggning av ett ärende. När en myndighet däremot svarar på en formell remiss från en annan myndighet handlägger den enligt fast praxis ett

¹⁰⁶ 14 § arkivförordningen (1991:446).

¹⁰⁷ Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om återlämnande eller gallring av handlingar inom löne- och personaladministrativ verksamhet (RA-FS 2019:1).

¹⁰⁸ Se vidare Riksarkivet, *Framställningar om myndighets-specifika föreskrifter (RA-MS) – Vägledning*, version 1.3 (2024-09-12), särskilt s. 12–16.

¹⁰⁹ SOU 2023:12 s. 342 f.

¹¹⁰ 1 § förvaltningslagen.

¹¹¹ Prop. 2016/17:180 s. 23 f. Se även Lundmark & Säfsten, *Förvaltningslagen – En kommentar* (15 december 2025, version 2, JUNO), kommentaren till 1 § och HFD 2020 ref 12.

¹¹² Prop. 2016/17:180 s. 286.

remissärende där till exempel reglerna om omröstning och avvikande mening ska tillämpas.¹¹³

Den process som formellt inleds i och med att regeringen begär in förslag från domstolscheferna avslutas med ett uttalande – förslag – från domstolschefernas sida som är avsett att få faktiska verkningar i och med att regeringen endast får förordna en person som domstolscheferna har föreslagit. De övergripande formerna för processen kommer att vara lagreglerad, bland annat uppgiften för domstolscheferna att lämna förslag till regeringen. Enligt vår uppfattning är det mycket som talar för att det är fråga om handläggning av ett förvaltningsärende i förvaltningslagens mening. Med det synsättet bör ett sådant ärende anses inlett när regeringen begär in förslag och avslutat när domstolscheferna lämnar över sina förslag. Vi har dock inte haft möjlighet att inom ramen för vårt uppdrag utreda de närmare konsekvenserna av förvaltningslagens eventuella tillämplighet på förfarandet. Såvitt vi har kunnat bedöma står vårt förslag till nomineringsprocess inte i strid med bestämmelserna i förvaltningslagen.

6.3 Offentlighet och sekretess

Detta avsnitt syftar till att utreda i vilket skede de handlingar som en nomineringskommitté kommer att hantera blir allmänna, om det finns några sekretessbestämmelser som kan aktualiseras och vem det är som ska hantera en eventuell begäran om utlämnande av allmän handling.

En nomineringskommitté är närmast att likna vid en arbetsgrupp som består av företrädare från olika myndigheter (domstolar). Den situationen finns omnämnd i förarbetena till tryckfrihetsförordningen (TF), där det anges att sådana arbetsgrupper normalt ska anses ha myndighetskaraktär.¹¹⁴ Det medför att en handling som kommer in till en kommitté från någon utanför de i gruppen företrädde domstolarna eller som av kommittén sänds över till en sådan adressat ska anses inkommen till respektive upprättad hos myndigheten. Vad gäller handlingar som utväxlas mellan en kommitté och domstolarna är svaret inte lika självklart. Avgörande för den bedömningen är om kommittén intar en självständig ställning i förhållande till de myndigheter som är representerade, jfr 2 kap. 11 § TF. Av förarbetena framgår att omständigheter av betydelse för bedömningen av om ett organ är självständigt i den mening som nu är aktuell kan vara att det i eget namn fattar ett överklagbart beslut, självständigt förvaltar viss egendom, har viss handlingsfrihet inom en angiven ekonomisk ram eller i övrigt kan vidta vissa faktiska åtgärder självständigt och på eget ansvar.¹¹⁵

En nomineringskommitté är tänkt att utgöra en stödfunktion åt berörda domstolschefer i arbetet med att lämna förslag till regeringen på ledamöter och ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. En kommittés ställningstagande är inte bindande för domstolscheferna. Det innebär att det i och för sig inte finns något formellt hinder för domstolscheferna att lämna förslag på andra personer till regeringen. Enligt vår bedömning uppträder därför inte en nomineringskommitté självständigt i förhållande till domstolscheferna i den mening som avses i 2 kap. 11 § TF. Det talar för att en handling som skickas mellan en nomineringskommitté

¹¹³ Lundmark & Säfsten, kommentaren till 1 §. Se även 26 § förvaltningslagen.

¹¹⁴ Prop. 1975/76:160 s 152 f.

¹¹⁵ Prop. 1975/76:160 s. 152.

och berörda domstolschefer inte blir upprättad eller inkommen enbart genom översändandet.¹¹⁶ En handling som inte har expedierats anses upprättad när det ärende som den hänför sig till har slutbehandlats.¹¹⁷

I de fall en kommitté eller berörda domstolschefer får en handling sänd till sig från andra än de som ingår i kommittén eller berörd domstolschefskrets, alternativt har sänt en handling till dessa, ska handlingen däremot anses som inkommen respektive upprättad.¹¹⁸ Det gäller till exempel sådana uppgifter som kommer in genom de formulär som vi föreslår ska finnas på intranätet. En sådan handling är en allmän handling och ska därmed lämnas ut i sin helhet om den inte innehåller uppgifter som omfattas av sekretess.

Vi bedömer att det är få uppgifter i nomineringsprocessen som kommer att omfattas av sekretess. Förutom de generella sekretessbestämmelserna såsom 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, som rör hälsa och sexualliv, finns det även vissa bestämmelser i 39 kap. OSL som eventuellt kan komma att aktualiseras. Det kapitlet gäller sekretess till skydd för enskild i personaladministrativ verksamhet och innehåller bland annat ett starkt skydd för enskilda bostadsadress, privata telefonnummer och andra jämförbara uppgifter.

En fråga om utlämnande av en allmän handling prövas enligt 2 kap. 17 § andra stycket TF av den myndighet som förvarar handlingen, om det inte är särskilt föreskrivet att prövningen ska göras av en annan myndighet. Vem inom myndigheten som ska göra prövningen regleras i 6 kap. 3 § OSL. Väger den som har en handling i sin vård att lämna ut den, eller lämnar ut den med förbehåll, ska myndigheten göra prövningen om sökanden begär det.

Enligt vårt förslag ska Domstolsverket, senare Domstolsstyrelsen, tillhandahålla kanslistöd och även hjälpa nomineringskommittéerna att hantera och förvara vissa handlingar, bland annat de nomineringar och yttranden som kommer in genom formulären på intranätet. Det är därför Domstolsverket som ytterst ska pröva en begäran om utlämnande av en sådan allmän handling i enlighet med vad som anges i myndighetens arbetsordning.

6.4 Personuppgiftsbehandling

Vårt förslag kommer att medföra behandling av personuppgifter. De kategorier av personuppgifter som vi föreställer oss kommer att behöva behandlas är framför allt namn, nuvarande befattning, tidigare arbetslivserfarenheter och utbildningshistorik. Även andra typer av personuppgifter kan tänkas ingå i de handlingar som förekommer i nomineringsprocessen. Denna behandling av personuppgifter är enligt vår uppfattning nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning.¹¹⁹ Skulle känsliga personuppgifter ges in till kommittéerna får de

¹¹⁶ Jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 17 november 2020 i mål nr 4827-20 och Kammarrätten i Jönköpings dom den 27 juni 2014 i mål nr 1084-14.

¹¹⁷ 2 kap. 10 § TF. Begreppet ärende är inte definierat i TF men det används med samma innebörd som i förvaltningslagen, se prop. 1975/76:160 s. 97.

¹¹⁸ Jfr HFD 2023 not. 5.

¹¹⁹ Jfr avsnitt 1.2.2.

behandlas utifrån bestämmelserna om hur allmänna handlingar ska hanteras.¹²⁰

Enligt vårt förslag kommer Domstolsverket, senare Domstolsstyrelsen, att bistå med kanslistöd. Vidare kommer de handlingar som lämnas in via formulären på intranätet förvaras hos Domstolsverket. Ansvar för denna personuppgiftsbehandling kommer därför att ligga på den centrala domstolsadministrationen.

6.5 Något om det första nomineringsförfarandet

Vi har försökt utforma ett förfarande som skapar bästa möjliga förutsättningar för domstolscheferna att kunna föreslå lämpliga kandidater till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. Med det sagt har det inte varit möjligt för oss att utarbeta ett förslag som täcker alla tänkbara aspekter av nomineringsprocessen. Det kommer därför med säkerhet att uppstå frågor under processen som inte är besvarade i denna rapport.

Grundlagskommitténs förslag innebär att det överläts till Domstolsstyrelsen att besluta om närmare regler för hur domstolarnas nomineringsförfarande rent praktiskt ska gå till. Den första gången en styrelse utses kommer några sådana regler inte ha antagits. Enligt grundlagskommittén får det i stället antas att domstolarna och domstolscheferna kan hitta lämpliga former för samarbete och samråd för att tillgodose att även det första nomineringsförfarandet kan genomföras på ett välfungerande sätt.¹²¹ Denna rapport innehåller förslag på sådana former men är som nämnts inte heltäckande vad gäller alla de frågor och situationer som kan uppstå under förfarandet.

I enlighet med det anförda är det domstolscheferna som denna första gång får anses gemensamt äga nomineringsprocessen och ansvara för genomförandet av förfarandet. Det framstår dock som praktiskt svårhanterligt att samtliga domstolschefer ska samordna sig i alla situationer som inte kan hanteras av en enskild domstolschef eller av en nomineringskommitté. Det borde därför underlätta för domstolscheferna om det finns en överenskommen ordning för hur sådana situationer ska hanteras, till exempel om beslut behöver fattas om förfarandet eller om det uppstår mediala frågor som inte enbart berör en enskild domstol utan processen i stort. Frågan är vem eller vilka som bör omhänderta de situationer som nu berörs.

Eftersom oberoendereformen ännu inte har trätt i kraft framstår det som mindre lämpligt att ge Domstolsverket någon roll i nomineringsförfarandet, utöver att tillhandahålla en renodlad kanslistödsfunktion. Som framgått är den funktionen tänkt att enbart vara servicebetonad till sin karaktär och inte innefatta någon möjlighet att påverka eller styra nomineringsförfarandet. Om Domstolsverket skulle ges någon ytterligare roll i förfarandet skulle det kunna ge upphov till oklarheter rörande ansvarsfördelning och oberoende, vilket bör undvikas.

DC-rådet utgör en befintlig struktur och består av representanter från samtliga DC-grupper. Rådet hämtar sitt mandat från domstolscheferna och har en upparbetad vana att informera om och förankra olika frågor som berör samtliga domstolar.

¹²⁰ 3 kap 3 § 1 lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och prop. 2017/18:105 s. 194.

¹²¹ SOU 2023:12 s. 345.

Mot denna bakgrund framstår det enligt vår uppfattning som mest ändamålsenligt att frågor som berör själva ägandeskapet av processen hänskjuts till DC-rådet, som i varje enskilt fall får ta ställning till hur situationen ska hanteras.

Direktiv

Datum	Revision	Diarienummer
2025-07-01	PA2	2025/862

Ekonomiavdelningen

Författare
Erika Finn

Godkänd av
Thomas Rolén

Ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen

Uppdragsdirektiv

Distributionslista

Mottagare

Roll	Namn	Avdelning/organisation
Generaldirektör	Thomas Rolén	Domstolsverket
Ekonomidirektör	Maria Isaksson	Ekonomiavdelningen
Enhetschef	Josefin Fyhrlund	Planeringsenheten
Bitr. kommunikationsdirektör	Hannah Sturesson Ekeröos	Kommunikationsavdelningen
Lagman	Kristina Andersson	DC-rådet
Lagman	Anna Maria Åslund	DC-rådet
Kammarrättspresident	Monica Dahlbom	DC-rådet
Lagman	Anders Dereborg	DC-rådet
Lagman	Eva-Lotta Hedin	DC-rådet
Lagman	Björn Hansson	DC-rådet
Lagman	Olof Hellström	DC-rådet
Hovrättspresident	Erik Sundström	DC-rådet

Innehåll

1	Bakgrund	3
2	Uppdragets genomförande.....	3
3	Omfattning	4
	3.1 Projekt mål och leveranser	4
	3.2 Beroenden och förutsättningar.....	4
	3.3 Avgränsningar	4
4	Kommunikation.....	4
5	Uppdragsbudget.....	4
6	Uppdragsorganisation.....	5
7	Tidplan/uppdragsavslut.....	5

Revisionshistorik

Datum	Beskrivning	Författare
2025-06-13	Första utkast	Erika Finn
2025-06-17	Uppdaterat efter synpunkter från GD, ekonomidirektör, enhetschef och bitr. kommunikationsdirektör	Erika Finn
2025-06-25	Uppdaterat efter synpunkter från DC-rådet	Josefin Fyhrlund
2025-07-01	Beslutad version	Josefin Fyhrlund

1 Bakgrund

Regeringen beslutade den 24 april 2025 om propositionen Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (prop. 2024/25:165).

Propositionen omhändertar förslagen till grundlagsändringar i betänkandet Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12) som i mars 2023 lämnades av 2020 års grundlagskommitté. Kommittén var parlamentariskt sammansatt och samtliga ledamöter ställde sig bakom förslagen till regeringen.

I propositionen föreslås ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Ändringarna syftar till att göra det svårare att ändra grundlag och att ge ett stärkt konstitutionellt skydd för det långsiktiga oberoendet för domstolarna och domarna. När det gäller den del av propositionen som handlar om att stärka domstolarnas oberoende föreslås att en grundlagsreglering av den centrala domstolsadministrationen införs, som garanterar att den myndighet som ansvarar för den centrala domstolsadministrationen – det som idag är Domstolsverket – får en självständigare ställning i relation till regeringen. Regleringen innebär bland annat att myndigheten ska ledas av en styrelse där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare. I styrelsen ska det även ingå två domstolsanställda som inte är domare. Förslagen i propositionen innebär vidare att det av grundlag ska framgå att grundläggande frågor om myndighetens uppdrag och ledning ska omfattas av ett lagkrav. I propositionen föreslås också att det av grundlag ska framgå att regeringen utnämner ordinarie domare efter förslag av ett särskilt organ (Domarnämnden), där en majoritet av ledamöterna är eller har varit ordinarie domare. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Regeringen har med anledning av detta gett Domstolsverket i uppdrag att vidta nödvändiga förberedelser för att de förslag som lämnats av regeringen i propositionen Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (prop. 2024/25:165) i frågan om ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen ska kunna genomföras. Domstolsverket ska i övrigt, i fråga om en ny ledningsform utgå ifrån förslagen i betänkandet Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (SOU 2023:12).

2 Uppdragets genomförande

Domstolsverket har beslutat att dela upp regeringsuppdraget i två delar.

Den ena delen avser att reglera Domstolsverkets interna arbete (de interna förändringarna). Arbetet leds av en av Domstolsverket utsedd tjänsteman inom Domstolsverket, men regelbundna avstämningar av arbetet ska ske med DC-rådet och DC-grupperna.

Genomförandet av uppdragets andra del; frågan att utarbeta en process som möjliggör för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen, och sammanhängande frågor (de externa förändringarna) ska drivas av domstolarna själva. Detta sker på så sätt att Domstolsverket efter överenskommelse med domstolscheferna i det s.k. DC-rådet förordnar en av DC-rådet föreslagen uppdragsledare. Till uppdragsledarens förfogande ska det finnas två uppdragsdeltagare; en från den allmänna sidan och en från förvaltningssidan.

DC-rådet ska vara styrgrupp för uppdraget.

3 Omfattning

3.1 Projekt mål och leveranser

Målet med detta projekt är att ta fram en process som möjliggör för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen.

Uppdraget ska även analysera om denna process kan användas i ett nomineringsförfarande när det gäller ledamöter till Domarnämnden.

Uppdragets resultat ska redovisas i en rapport med tillhörande processbeskrivning. Uppdraget ska redovisas senast den 2 mars 2026.

3.2 Beroenden och förutsättningar

Det finns beroenden till Domstolsverkets interna förändringsarbete med anledning av ovan nämnda förslag om ny ledningsform för den centrala domstolsadministrationen.

I uppdraget ingår att tydliggöra gränsdragningen mellan det externa och interna förändringsarbetet med anledning av förslagen. Projektet ska ha löpande samverkan med uppdraget avseende det interna förändringsarbetet inom Domstolsverket.

Utgångspunkten för genomförandet av projektet ska vara att Domstolsverkets befintliga förvaltningsuppgifter ska vara oförändrade till forum och strukturer.

Projektet ska genom DC-rådet, DC-grupperna och på andra sätt, samverka med domstolarna.

3.3 Avgränsningar

Detta projekt omfattar inte det interna förändringsarbetet på Domstolsverket som följer av regeringsuppdraget.

4 Kommunikation

Uppdragsledaren för projektet ska

- rapportera arbetet till styrgruppen med den frekvens och ordning som beslutas av styrgruppen vid det inledande mötet med uppdragsledaren,
- redovisa arbetet till styrgruppen,
- hålla Domstolsverket informerad om hur uppdraget fortskrider samt
- ha löpande kontakt med Domstolsverkets kommunikationsavdelning rörande kommunikationsfrågor.

Beroende på resultat och åtgärder beräknas det mesta av kommunikationen till Domstolsverket att ske vid ordinarie DC-rådsmöten.

5 Uppdragsbudget

Domstolsverket ska stå för kostnaderna för uppdragsledaren och de två uppdragsdeltagarna.

6 Uppdragsorganisation

Styrgrupp DC-rådet
(f.n.)
Kristina Andersson
Anna Maria Åslund
Monica Dahlbom
Anders Dereborg
Eva-Lotta Hedin
Björn Hansson
Olof Hellström
Erik Sundström

Uppdragsledare Johan Kvart

Uppdragsdeltagare – +

Uppdragsdeltagare – +

7 Tidplan/uppdragsavslut

aug 2025	Uppstart
aug 2025 – jan 2026	Analysera och utarbeta en process som möjliggör för domstolarna att nominera ledamöter till styrelsen för den centrala domstolsadministrationen
feb 2026	Skriva rapport
mars 2026	Redovisa rapport

Instruktion till domstolarnas nomineringskommittéer

1. Bakgrund

Domstolsledamöter och deras ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden utses av regeringen efter förslag från domstolschefer, se 3 kap. 5 och 7 §§ samt 4 kap. 3 och 5 §§ lagen (202X:XX) om domstolar och domare.

För att förbereda inför att domstolschefer ska lämna förslag till regeringen på ledamöter eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden ska en eller flera nomineringskommittéer utses. En nomineringskommitté utgör ett beredande organ för de domstolschefer som regeringen inhämtar förslag från i varje enskilt fall.

2. Nomineringskommittéernas uppdrag

2.1

En nomineringskommitté har i uppdrag att för

1. hovrättspresidenterna lägga fram förslag på ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden som är eller har varit ordinarie domare i hovrätt,
2. kammarrättspresidenterna lägga fram förslag på ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden som är eller har varit ordinarie domare i kammarrätt,
3. tingsrättslagmännen lägga fram förslag på ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden som är eller har varit ordinarie domare i tingsrätt,
4. förvaltningsrättslagmännen lägga fram förslag på ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse respektive Domarnämnden som är eller har varit ordinarie domare i förvaltningsrätt, och
5. domstolscheferna för de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna lägga fram förslag på ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse som är anställd i någon av dessa domstolar utan att vara ordinarie domare.

För att lägga fram förslag på ledamot eller ersättare

- enligt 1–2 ska en nomineringskommitté utses (Hovrätts- och kammarrättskommittén),
- enligt 3 ska en nomineringskommitté utses (Tingsrättskommittén),
- enligt 4 ska en nomineringskommitté utses (Förvaltningsrättskommittén), och
- enligt 5 ska en nomineringskommitté utses (Kommittén för domstolsanställda som inte är ordinarie domare).

2.2

En nomineringskommittés uppdrag är slutfört när regeringen har förordnat sådan ledamot eller ersättare som kommittén enligt 2.1 har i uppdrag att lägga fram förslag på.

3. Utseende av nomineringskommittéerna

3.1

Hovrätts- och kammarrättskommittén ska bestå av fem ledamöter. Domstolschefsgruppen (DC-gruppen) Överrätter, med undantag för representanterna från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, utser ledamöterna i kommittén.

Tingsrättskommittén ska bestå av fem ledamöter. Var och en av DC-grupperna Stora domstolar, Mellanstora domstolar Syd, Mellanstora domstolar Nord, Mindre domstolar Syd och Mindre domstolar Nord utser en ledamot i kommittén.

Förvaltningsrättskommittén ska bestå av fem ledamöter. Var och en av DC-grupperna Stora domstolar, Mellanstora domstolar Syd, Mellanstora domstolar Nord, Mindre domstolar Syd och Mindre domstolar Nord utser en ledamot i kommittén.

Kommittén för domstolsanställda som inte är ordinarie domare ska bestå av sex ledamöter. Var och en av samtliga DC-grupper utser en ledamot i kommittén.

3.2

Om en ledamot i en nomineringskommitté frånträder sitt uppdrag eller är långvarigt förhindrad att delta i kommitténs arbete, eller om det av annat skäl finns behov av det, ska berörd DC-grupp skyndsamt utse en ny ledamot.

4. Nomineringskommittéernas arbete

4.1

En nomineringskommitté ska inom sig utse en ordförande. Ordföranden är sammankallande och har det övergripande ansvaret för kommitténs samråd och andra kontakter.

4.2

En nomineringskommitté ska så snart som möjligt efter att den har utsetts publicera information på Sveriges Domstolars intranät om nomineringsförfarandet, vilka som ingår i kommittén och hur kommittén kan kontaktas.

4.3

Anställd på allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol ska ges tillfälle att under en nomineringsperiod lämna förslag på ledamöter och ersättare till Domstolsstyrelsens styrelse och Domarnämnden. En nomineringskommitté ska på Sveriges Domstolars intranät tillhandahålla information om hur sådana förslag kan lämnas till kommittén.

När nomineringsperioden har löpt ut ska en nomineringskommitté tillfråga det nominerade personerna om de är villiga att åta sig det uppdrag som nomineringen avser.

4.4

En nomineringskommitté ska återkommande samråda med och inhämta synpunkter från berörda domstolschefer. Med berörda domstolschefer avses de domstolschefer som en kommitté ska lägga fram sitt förslag för.

4.5

En nomineringskommitté ska när den förbereder sitt förslag på ledamot eller ersättare i *Domstolsstyrelsens styrelse* verka för att styrelsen ska ha en med hänsyn till myndighetens verksamhet, utveckling och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning. Det är eftersträvansvärt att styrelsen genom mångsidighet och bredd avseende de enskilda ledamöternas kompetens och erfarenhet uppnår en samlad kompetens som skapar goda förutsättningar för ett professionellt styrelsearbete. Kommittén ska beakta att det är önskvärt att det bland domarledamöterna i styrelsen ingår såväl domstolschefer som andra ordinarie domare. Vidare ska en jämn könsfördelning eftersträvas.

En nomineringskommitté ska när den förbereder sitt förslag på ledamot eller ersättare i *Domarnämnden* verka för att nämnden ska ha en med hänsyn till myndighetens verksamhet, utveckling och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning. Kommittén ska beakta att domarledamöterna i nämnden på en samlad nivå bör representera en bred erfarenhet och kompetens inom det juridiska området. En jämn könsfördelning ska eftersträvas.

4.6

En nomineringskommitté ska när den förbereder sitt förslag på ledamot eller ersättare i *Domstolsstyrelsens styrelse* samråda med och inhämta uppgifter från ordföranden i styrelsen och myndighetschefen om behovet av särskilda kvalifikationer och kompetenser m.m. samt även i övrigt inhämta nödvändiga uppgifter om uppdraget som ledamot i styrelsen.

En nomineringskommitté ska när den förbereder sitt förslag på ledamot eller ersättare i *Domarnämnden* samråda med och inhämta uppgifter från ordföranden i nämnden och myndighetens kanslichef om behovet av särskilda kvalifikationer och kompetenser m.m. samt även i övrigt inhämta nödvändiga uppgifter om uppdraget som ledamot i nämnden.

4.7

En nomineringskommitté ska innan den lägger fram sitt förslag

1. samråda med andra aktiva kommittéer och ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen när dessa ordförande har i uppgift att lämna förslag till regeringen
2. samråda med Arbetsgivarverket och Sveriges advokatsamfund när dessa organisationer har i uppgift att lämna förslag till regeringen
3. höra berörda arbetstagarorganisationer och, när det gäller en domarledamot, Sveriges Domareförbund
4. i övrigt genomföra de samråd och ta de kontakter som kommittén bedömer lämpliga.

4.8

En nomineringskommitté är beslutför när fler än hälften av ledamöterna är närvarande.

Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. En nomineringskommitté ska dock i sitt beslutsfattande sträva efter att uppnå konsensus.

4.9

Vid sammanträde ska beslutsprotokoll föras. Ledamot har rätt att få avvikande mening antecknad. Ordföranden ansvarar för att protokoll förs. Protokoll ska justeras av ordföranden och ytterligare en ledamot.

4.10

Domstolsstyrelsen ska tillhandahålla de administrativa resurser som krävs för att en nomineringskommitté ska kunna fullgöra de uppgifter som enligt denna instruktion ankommer på kommittén.

4.11

Den som är ledamot i en nomineringskommitté får inte föreslås som ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse eller Domarnämnden.

5. Medarbetarnas tillfälle att yttra sig

De domstolschefer som regeringen inhämtar förslag från i varje enskilt fall ansvarar för att tillgodose kravet på att berörda medarbetare ska ges tillfälle att yttra sig innan förslag lämnas, se 3 kap. 7 § andra stycket och 4 kap. 5 § andra stycket lagen (202X:XX) om domstolar och domare.

En nomineringskommitté ska göra en sammanställning över de personer som uppfyller de formella kraven och som förklarat sig villiga att åta sig aktuellt uppdrag. Sammanställningen ska innehålla åtminstone följande uppgifter om varje kandidat:

- Namn
- Ålder
- Nuvarande befattning
- Redovisning av relevanta erfarenheter

Sammanställningen ska sändas till berörda domstolschefer inför medarbetarnas tillfälle att yttra sig. Sammanställningen ska även sändas till berörda arbetstagarorganisationer och, när det gäller en domarledamot, Sveriges Domareförbund.

6. Nomineringskommittéernas förslag till domstolscheferna

6.1

En nomineringskommitté ska lämna sitt förslag till berörda domstolschefer i god tid innan dessa senast ska lämna förslag till regeringen.

6.2

För varje uppdrag som ledamot eller ersättare ska två olika förslag läggas fram. Samma person får inte föreslås två gånger till ett och samma organ. Förslaget ska innehålla en motivering.

7. Kostnader

Domstolsstyrelsen ska bära alla skäligena kostnader avseende resa, logi m.m. som uppkommer inom ramen för nomineringskommittéernas arbete.

8. Ändring av instruktion

En nomineringskommitté ska överväga om det finns anledning att föreslå för Domstolsstyrelsens styrelse ändringar i denna instruktion.

Tidsplan för den första nomineringsprocessen

Datum	Händelse	Ansvarig
Senast 13 mars	DC-grupperna utser ledamöter till nomineringskommittéerna	Domstolscheferna
16 mars–31 mars	Kommittén utser ordförande och sammankallande Förberedelser för information på intranätet och utformning av nominerings- respektive kontaktformulär	Nomineringskommittéerna
1 april	Information om nomineringsprocessen publiceras på intranätet	Nomineringskommittéerna
1 april–22 april	Medarbetarna ges tillfälle att nominera sig själv eller annan för att sitta i styrelsen och/eller Domarnämnden	Nomineringskommittéerna
22 april–8 maj	Nomineringskommittéerna bekräftar de nominerades kandidatur och ansvarar för att ett underlag sammanställs inför medarbetarnas yttrandemöjlighet och kommande samråd	Nomineringskommittéerna
8–31 maj	Medarbetarna ges tillfälle att yttra sig över kandidaterna	Domstolscheferna
Början av juni	Domstolscheferna återkopplar medarbetarnas synpunkter till nomineringskommittéerna	Domstolscheferna
Juni	Sveriges Domareförbund hörs	Ordförandena i nomineringskommittéerna för domarledamöter
Juni	Arbetsstagarorganisationer hörs	Ordförandena i nomineringskommittéerna

1 juni–16 september	Urvalsarbete: analysarbete, intervjuer och samråd med berörda domstolschefer, andra kommittéer, Domarnämnden, Sveriges advokatsamfund och Arbetsgivarverket	Nomineringskommittéerna
17 september	Presentation av förslag till domstolscheferna	Nomineringskommittéerna
Senast 1 oktober	Domstolscheferna lämnar förslag till regeringen	Domstolscheferna

Förslag till formulär på intranätet

Utformning av nomineringsformulär

Ingresstext:

Här kan du nominera en person till ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse eller Domarnämnden från XX.

Den som sitter som ledamot i *Domstolsstyrelsens styrelse* har till uppdrag att styra och leda den centrala domstolsadministrationen (det som idag är Domstolsverket). Ledamöterna utses inte enbart som en företrädare för det egna domstolsslaget och instansen utan kommer att ha ett personligt mandat, där uppdraget är att se till det bästa för hela verksamheten. Den främsta uppgiften som ledamot i *Domarnämnden* är att vara med och lämna förslag till regeringen i ärenden om utnämning av ordinarie domare eller hyresråd.

Observera att den som föreslås måste vara [eller ha varit ordinarie domare i XX] / [anställd i allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol utan att vara ordinarie domare]. Personen ska även vara tillfrågad och intresserad av att åta sig uppdraget.

Notera att de handlingar som kommer in till Domstolsverket blir allmänna handlingar och på begäran kan komma att lämnas ut i sin helhet. De nominerade personerna bör därför informeras om vilka uppgifter om dem som kommer att ges in via formuläret. Observera att du som nominerar inte kan vara anonym.

Formulär:

Namn: [obligatoriskt fritextfält]

Jag vill nominera följande person (mig själv eller någon annan): [obligatoriskt fritextfält]

Denna nominering gäller uppdraget som ledamot i

- Domstolsstyrelsen [kryssruta]
- Domarnämnden [kryssruta]

Ålder: [obligatoriskt fritextfält]

Nuvarande befattning: [obligatoriskt fritextfält]

För uppdraget relevant erfarenhet: [obligatoriskt fritextfält]

Motivering: [obligatoriskt fritextfält]

Personen är tillfrågad [obligatorisk kryssruta]

Utformning av kontaktformulär

Ingresstext:

Det är din domstolschef som i första hand ska besvara frågor gällande nomineringsprocessen och samla in medarbetarnas synpunkter. Om du önskar kontakta XX-kommittén direkt kan du fylla i formuläret nedan.

Notera att de handlingar som kommer in till Domstolsverket blir allmänna handlingar och på begäran kan komma att lämnas ut i sin helhet. Observera att du som kontaktar kommittén inte kan vara anonym.

Formulär:

- Namn: [obligatoriskt fritextfält]
- Domstol: [obligatoriskt fritextfält]
- E-post: [obligatoriskt fritextfält]
- Anledning till kontakt: [obligatoriskt fritextfält]